

VÄLISPIIRIFONDI MITMEAASTANE PROGRAMM
2007-2013

LIIKMESRIIK: EESTI VABARIIK VASTUTAV ASUTUS: SISEMINISTEERIUM

1. OLUKORD LIIKMESRIIGIS

1.1. Olukord liikmesriigis ja seda mõjutavad rändevood

Eestis vastutab sisejulgeoleku, sealhulgas piirivalve eest, Siseministeerium (edaspidi SM). Selle haldusalas asuvad ametid (Piirivalveamet, Kodakondsus- ja Migratsiooniamet, Politseiamet, Päästeamet, Kaitsepolitseiamet) vastutavad sisejulgeoleku eri valdkondade eest.

Piirivalveameti üks peamisi ülesandeid on riigipiiri valvamine ja piirirežiimi tagamine.

Eesti Politseiamet/Keskkriminaalpolitsei vastutab politseialase koostöö eest Schengeni liikmesriikide politseialast koostööd puudutavate küsimuste raames (SIRENE büroo). Politseiamet arendab välja ja peab ülal SIS riiklikku liidest, haldab vastavaid arendusprojekte ja tagab SIS andmete tehnilise kättesaadavuse, terviklikkuse ja konfidentsiaalsuse.

Välisministeerium (VM) täidab konsulaarülesandeid, mis hõlmavad konsulaarteenuseid ja -abi ning kontaktide loomist ja arendamist konsulaarpiirkonna ja asukohamaa ametite ja isikute vahel.

Viisainfosüsteemi peamine arendaja on Siseministeeriumi valitsusalasse kuuluv Kodakondsus- ja Migratsiooniamet.

Oluline on märkida, et alates 1. jaanuarist 2010 on kavas kokku liita kolm Siseministeeriumi valitsusalas olevat asutust: Politseiamet, Piirivalveamet ning Kodakondsus- ja Migratsiooniamet. Kuna kaks eelmainitud on riiklikud pädevad asutused, kes rakendavad VPF poolt toetatud projekte, võib projektide elluviimise ajal toetuse lõppsaaajate juriidiline nimi ja tööjaotus muutuda.

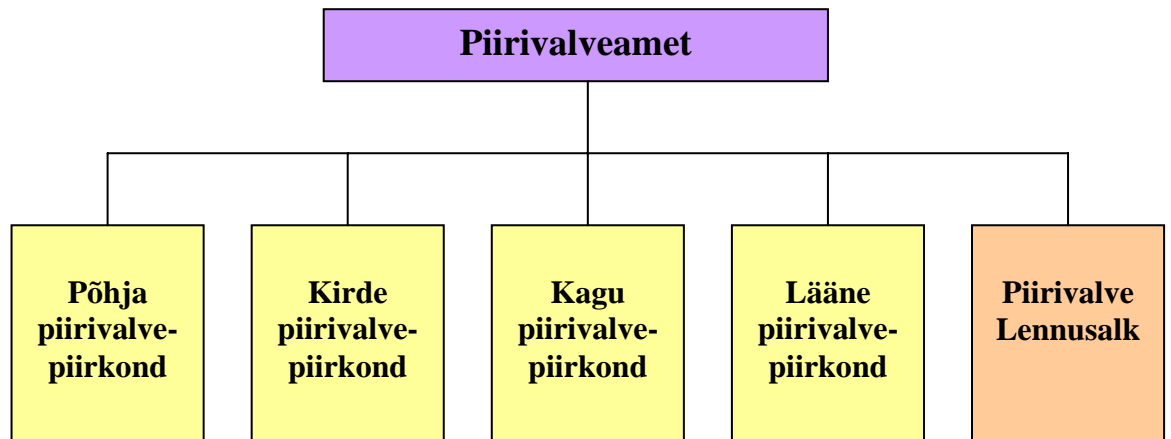
1. märtsil 2008 loodi SM valitsemisalas ühtne info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) arendusasutus – Siseministeeriumi Infotehnoloogia- ja Arenduskeskus (SMIT). Vastavalt SMIT põhimäärusele keskus korraldab ja osaliselt teostab SM-i ja SM valitsemisalas olevate asutuste ja teenindatavate asutuste infotehnoloogilise infrastruktuurse riist- ja tarkvara sh litsentside ning info- ja sidesüsteemide hankimist, tarnimist, arendamist, haldamist ja hooldust. Kuna keskus alles kohaneb talle üle antud funktsioonidega, ei ole veel selge, kas IKT projektides osaletakse ka järgmistel aastatel. Kõigist projektide rakendamisega seotud muudatustest teavitatakse komisjoni vastavalt nõuetele.

1.1.1 Riiklik poliitiline raamistik

Üks SM valitsusasutus, Piirivalveamet (PVA), vastutab piirivalve korralduse eest, sealhulgas välispiiri valvamine ning selle teenistuslikku järelevalve eest. Eesti Vabariigis ei vastuta piirivalve korralduse eest ükski teine asutus, mistõttu Piirivalveamet on monopoolses seisundis. Piirivalveamet on valitsusasutus, mis koosneb Piirivalveametist, 4 piirivalvepiirkonnast (Põhja piirivalvepiirkonnast (Põhja PVP), Kirde piirivalvepiirkonnast

(Kirde PVP), Kagu piirivalvepiirkonnast (Kagu PVP) ja Lääne piirivalvepiirkonnast (Lääne PVP)) ning Piirivalve Lennusalgast (vaata joonis 1).

Joonis 1. Eesti Piirivalve struktuur:

PVA on keskasutus, kes koordineerib ja korraldab piirivalvet terves piirivalvepiirkonnas ning organiseerib koostööd teiste ametkondadega riiklikul ja rahvusvahelisel tasemel.

Iga piirivalvepiirkond on põhiüksus, kes vastutab kõigi jooksvate ülesannete täitmise eest tema vastutusel olevas piirkonnas. Üksused, kes otseselt kontrollivad piiri, on piirivalvekordonid ja piiripunktid. Piirivalvekordonite koosseisus on eraldiasuvad teeninduspunktid. Piirivalve Lennusalk toetab piirivalve piirkondi patrull-lendude, transportteenuse ja päästevalmidusega.

Allpooltoodud joonis 2 näitab piirivalveametnike arvu Eesti Piirivalveametis (PVA). Piirivalvurite arv ja muude PVAs töötavate riigiteenistujate arv on välja toodud eraldi.

Tabel 1. Piirivalvurite ja riigiteenistujate arv Eesti piirivalves 2005-2007:

	Piirivalvurid	Riigiteenistujad	KOKKU
2005	2050	490	2540
2006	1899	459	2358
2007	1448	394	1842

Siseministeriumile allub ka Politseiamet kui Eesti Politsei keskasutus. Politseiamet vastutab politsei tegevuse strateegilise juhtimise eest ja teiste, Politseiameti järelevalve all olevate politseiasutuste töö eest. Politseiamet arendab ja tagab ka politseitööd toetavate tegevuste teatud valdkondi, näit infotehnoloogiat, logistikat jne. Politseiametile allub kaks spetsialiseeritud politseiasutust: Keskkriminaalpolitsei ja Julgestuspolitsei. Peale selle on Eestis neli piirkondlikku politseiasutust: Ida, Lõuna, Lääne ja Põhja Politseiprefektuurid.

Politseiamet arendab välja ja peab ülal Schengeni Infosüsteemi (SIS) riikliku liidest, haldab vastavaid arendusprojekte ja tagab SIS andmete tehnilise kättesaadavuse, terviklikkuse ja konfidentsiaalsuse. SIRENE büroo kuulub Keskkriminaalpolitsei (KKP) kriminaalteabe

osakonna koosseisu. Keskkriminaalpolitsei vastutab politsei igapäevase koostöö eest rahvusvahelisel tasandil. KKP vastutab SIS andmebaasis olevate Eesti andmete kvaliteedi eest.

Eesti Vabariigi Välisministeerium (VM) täidab konsulaarülesandeid, mis hõlmavad konsulaarteenuseid ja -abi ning kontaktide loomist ja arendamist konsulaarpiirkonna ja asukohamaa ametite ja isikute vahel. Selleks on välja arendatud konsulaarosakondade ja aukonsulite võrk, mis hõlmab 57 välisriiki. Konsulaarabi võimaldatakse ka EL ühtse konsulaarabi ja -eestkoste konsulaarkoostöö lepingu raames, mis hakkas kehtima alates Eesti ühinemisest Euroopa Liiduga 2004. aastal.

Alljärgnev tabel (Tabel 2) näitab väljaspool Eestit töötavate konsulaarametnike arvu. Ametnikud võib jagada kahte kategooriasse: need, kes on lähetatud VM poolt, ja need, kes on palgatud sihtriigist.

Tabel 2. Konsulaarteenistujate arv aastatel 2005-2007:

	Konsulid	Viisasekretärid		Sekretär-andmesisestajad		KOKKU
		lähetatud	kohalikud	lähetatud	kohalikud	
2005	40	4	25	5	3	77
2006	37	4	32	5	3	81
2007	54	8	23	4	2	91

Ehkki viisade väljastamisega on Eestis seotud mitmed asutused (kelle täpset rolli ja viisa väljastamise toiminguid kirjeldatakse punktis 1.2.), on VM viisapoliitika väljatöötamises monopoolses seisundis.

1.1.2. Eesti Vabariigi välispiiri kirjeldus

Mööda maismaad kulgev Eesti välispiir (Eesti idapiir: piir Vene Föderatsiooniga) on 338,6 km pikk, samas on Eesti välismerepiiri pikkus 767 km. 76,4 km välis-maismaapiirist kulgeb piki Narva jõge, 124,2 km Peipsi järvel ning 138 km jätkub mandriosas.

Peipsi järv on täies ulatuses laevatatav. Jääkate kestvus Peipsi järvel on keskmiselt 3-4 kuud, sellal saab sõita kelkude ja hõljukitega. Peipsi järvel kulgev piirijoon ei ole tähistatud piiritähistega.

Narva jõgi on suures ulatuses laevatatav, ehkki jõgi on allpool Narva veehoidla tammi 2 km pikkuselt läbimatu (niinimetatud Narva jõe kuiv säng).

Kagu-Eesti 138 km pikkune välis-maismaapiir kulgeb üle erinevat tüüpi maastike: üle metsade, võsade, soode ning erinevate väikeste veekogude: järvede, jõgede ja ojade.

Eestis on üle 1000 saare ja laiu, millest 10 (saarel) on püsiasiustus. Eesti rannajoon on hästi liigendatud, selles on hulgaliselt väikesi lahesoppe ja väikesadamaid. Suuremad sadamad on Tallinn, Muuga, Paldiski ja Kunda, mis asuvad Soome lahe kaldal. Jääkate püsib merel keskmiselt 3 kuud aastas. Suveperioodil on Eesti vetes tihe lõbusõidulaevade liiklus.

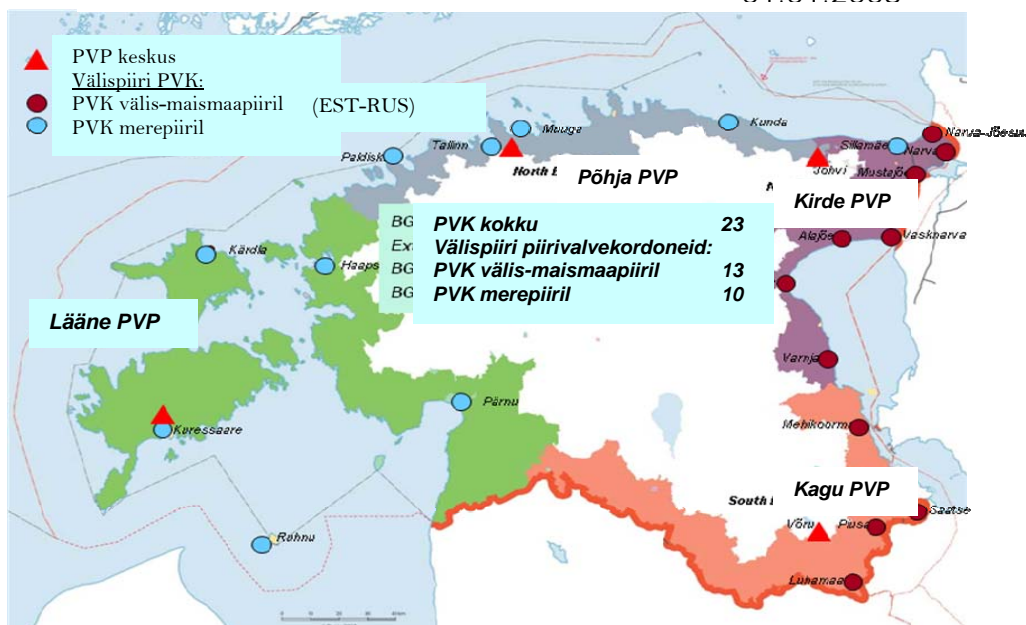
Välispiiril on 52 piiripunkti (edaspidi PP), millest 39¹ asub sadamates, 8 lennujaamades, 2 raudteejaamades, 3 maanteedel. 2 PPI teenindavad ainult Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni reisijaid.

Piirivalvel on 6 iseseisvat piiripunkti², mis korraldavad piirikontrolli teostamiseks piiriületust 7 PPs. Teistes piiriületuskohtades toimub piiri ületamine piirivalvekordonite piiripunktides. Välispiiril asub 23 piirivalvekordonit, mille ülesandeks on piiripunktide vahelise ala patrullimine ja järelevalve. Üldmainitud (23) piirivalvekordonist asub 10 merepiiril ja ülejäänud 13 vastavalt maapiiril. Joonisel 2 on toodud piirivalve piirkondlike keskuste ja piirivalvekordonite kaart.

Joonis 2. Piirivalvekordonite kaart seisuga 1.jaanuar 2008, asukoht välis-maismaa- ja -merepiiril.

PIIRIVALVEKORDONITE ASUKOHAID

01.01.2008

Eesti välis-maismaapiiril asuvatest PP-dest olulisemad on järgmised:

- **Koidula piiripunkt (PP)**

Koidula PP asub Kagu Piirivalvepiirkonna vastutusalas.

Kontrolltsooni läbijatele on 5 väljasõidurada ja 7 sissesõidurada. Piiripunktis on 8 kontrollpunkti (4 kummalgi suunal) esimese kontroll-liini varustusega ja üks ruum, kus on vastav sisseade, on ette nähtud teise liini dokumentide kontrolliks.

2006. aastal kontrolliti Koidula PP-s 415 999 isikut ja 221 817 transpordivahendit.

¹ 38 piiripunkti on sadamates ja 1 piiripunkt on Praagas (Peipsi järv).

² Tallinna piiripunkt, Narva raudtee piiripunkt, Koidula maanteepiiripunkt, Luhamaa maanteepiiripunkt ja Tartu piiripunkt.

- ***Luhamaa piiripunkt (PP)***

Luhamaa PP asub Kagu Piirivalvepiirkonna vastutusalas, Eesti Vabariigi kagunurgas.

Fikseeritud kaamerad on paigaldatud piiritara ja maantee jälgimiseks piirivalve hoonepoolsest küljest. Ülejäänud osa tarast ja territooriumist jälgitakse 2 pöördkaamera abil. 2006. aastal paigaldati elektrooniline valvesüsteem kogu perimeetri ulatuses. Liikuda on võimalik paralleelselt Luhamaa PP demarkatsioonijoonega ja selle vahetus läheduses.

Riigist välja suunduvaid radasid on viis. Viies rada on reserveeritud operatiivsõidukitele. Kolmandal ja neljandal rajal on kaalud tonnaaži kontrollimiseks (selle eest vastutab Eesti Maksu- ja Tolliamet). PP varustusse kuuluvad dokumentide piirikontrolli seadmed ja vahendid, mis võimaldavad võltsitud dokumentide avastamist kohapeal.

2006. aastal kontrolliti Luhamaa PP-s 358 863 isikut ja 299 533 transpordivahendit.

- ***Narva maanteepiiripunkt (PP)***

Narva PP asub Kirde Piirivalvepiirkonna vastutusalas. Selle piirivalvepiirkonna vastutusalala hõlmab Narva linna ja PP suletud tsooni. Nimetatud tsoon asub Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni demarkatsioonijooni vahetus ümbruses. PP asub keset Narva linna ning Narva jõgi voolab kahe PP (Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni) vahelt läbi.

Vene Föderatsiooni poolne PP on Narva jõe teisel kaldal. Piirivalvel on telefoni teel otseühendus üle Narva jõe asuva naabermaa piirivalveteenistusega.

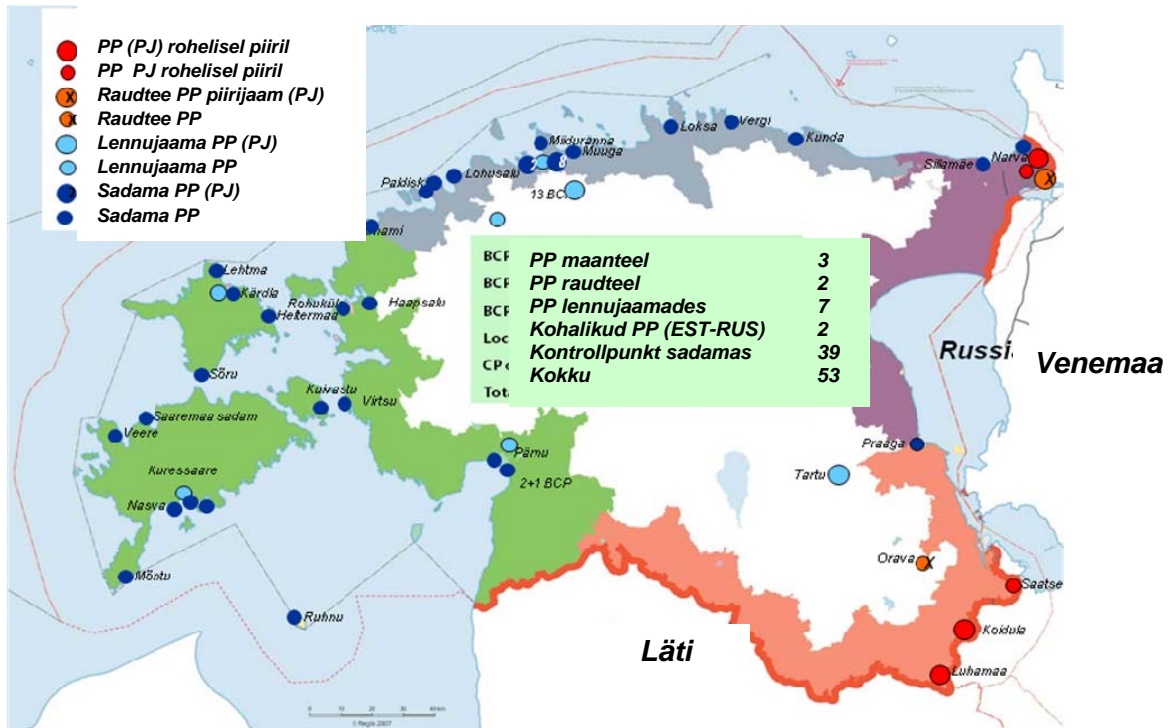
Narva maanteepiiripunktis on digitaalne registreerimissüsteem kasutusel alates 12. detsembrist 2003. Maapiiri seiresüsteem on ühendatud Narva PP ümbritsevate valvekaameratega. Narva piirivalvekordon, mis asub 6 km Narva PP-st eemal, täidab piirivalve ülesandeid väljapoole Narva PP jääval maanteel ja selle ümbruses.

2006. aastal kontrolliti Narva PP-s 2 753 538 isikut ja 424 547 transpordivahendit.

Joonis 3: Piiripunktide kaart

PIIRIPUNKTIDE ASUKOHAD

01.01.2008

1.1.3 Piiriületuse statistilised üldandmed

Statistilised üldandmed piiri ületanud inimeste arvu (diagramm 1) ja transpordivahendite kohta (diagramm 2) ajavahemikul 2004-2006.

Diagramm 1. Aastatel 2004-2006 piiri ületanud inimeste arv:

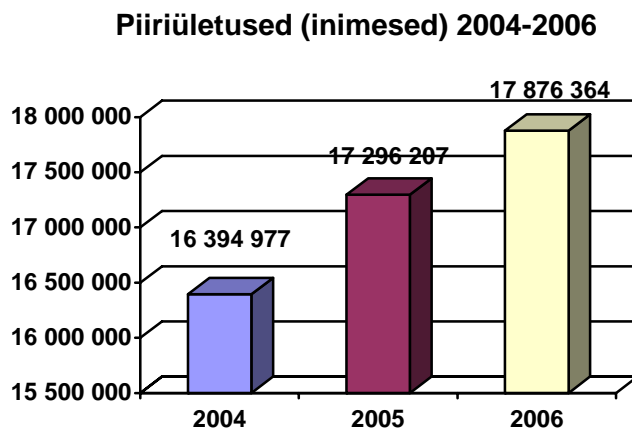
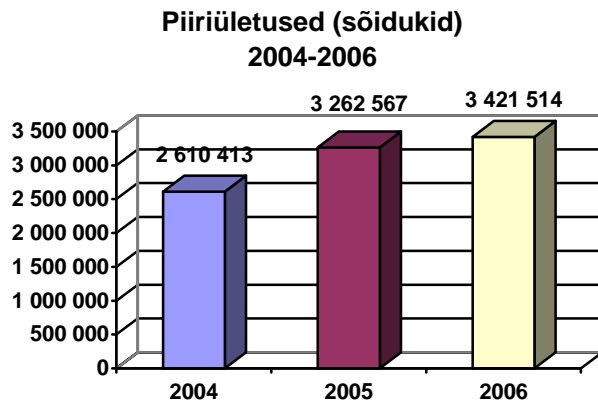

Diagramm 2. Aastatel 2004-2006 piiri ületanud sõidukite arv:

Nagu näitab ülaltoodud tulpdiaagramm, suurenes piiri ületanud inimeste ja sõidukite arv aasta-aastalt.

- **Eesti-Vene piir**

Aastal 2006 ületati Kirde Piirivalvepiirkonnas (PVP) piiri ligikaudu 3,2 miljonit korda, see on praktiliselt sama mis aastal 2005. Narva maanteepiiripunkti (PP) ületati 2006. aastal 2,8 miljonit korda ning selles on võrreldes 2005. aastaga toimunud väike langus.

Aastal 2006 ületas Kagu PVP-s piiri 797 909 inimest: see arv osutab 11% langusele võrreldes eelnenud aastaga. Enamus piiri ületavatest inimestest on Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni kodanikud, kes veavad autodega kütust Venemaalt Eestisse.

Diagrammid 3 ja 4 näitavad piiriületuste koguarvu Eesti idapiiril.

Diagramm 3. Aastatel 2004-2006 idapiiri ületanud inimeste arv.

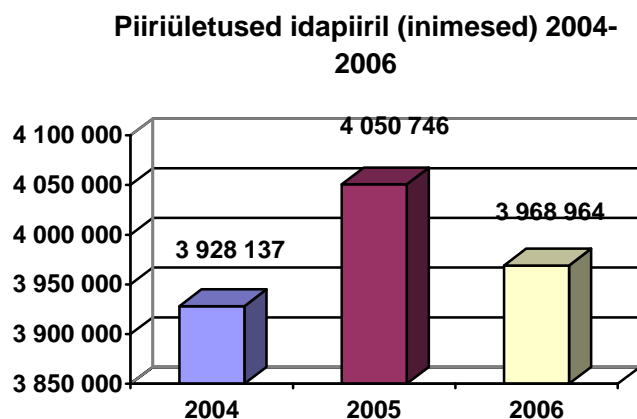
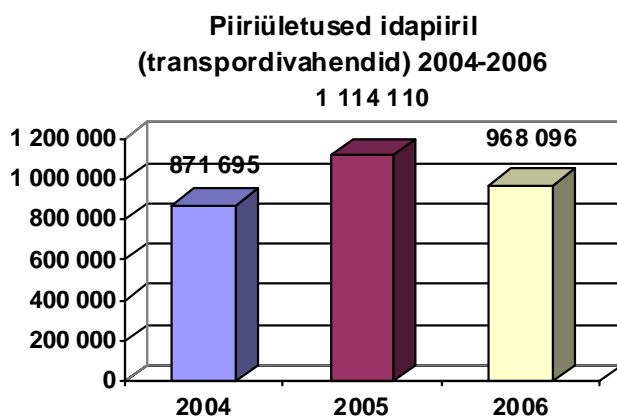

Diagramm 4. Aastatel 2004-2006 transpordivahendite piiriületuste arv Eesti idapiiril.

Nagu nähtub ülaltoodud diagrammidest, ei ole idapiiri ületamise kordade puhul mingeid spetsiifilisi arengutendentse. Kuid, nagu kirjeldatud eespool, näeme Kirde ja Kagu PVP erinevust.

- **Sadamad**

Lääne PVP piiriületuste arv on kasvanud 2005. aastaga võrreldes 64,56%, seda peamiselt tänu Saaremaa sadama avamisele 2006. aasta kevadel.

Piiriületuste arv Põhja PVP suuremates sadamates on 2005. aastaga võrreldes veidi kasvanud (2006. aastal – 10 221 844, samas kui 2005. aastal – 10 065 409).

Ka transpordivahendite piiriületuste arvu puhul võib täheldada kasvu (vaata diagrammi 6).

Diagramm 5. Aastatel 2004-2006 sadamates piiri ületanud inimeste arv:

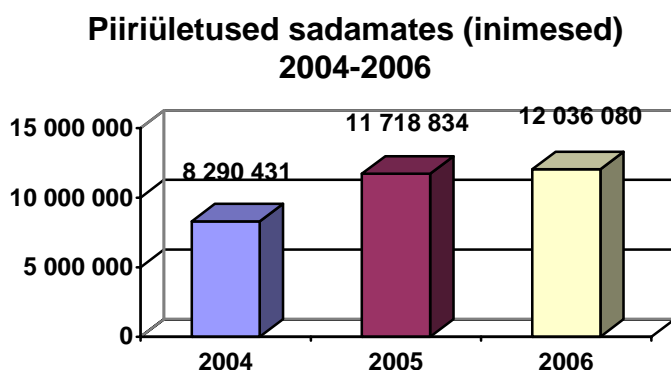
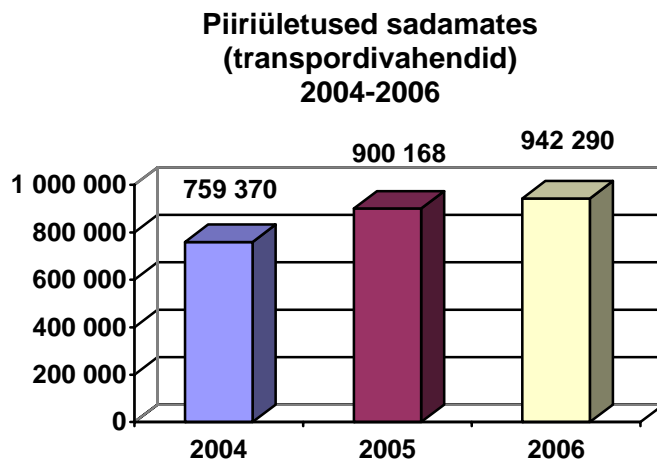

Diagramm 6. Aastatel 2004-2006 sadamates piiri ületanud transpordivahendite arv:

- **Lennujaamad**

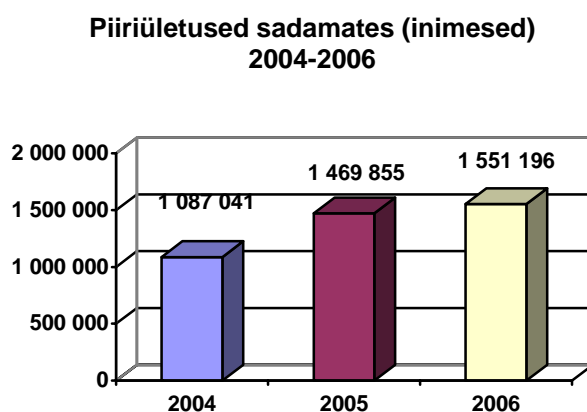
Piiriületuste arv 2006. aastal kasvas Kuressaare Lennujaama PP-s 2005. aastaga võrreldes (2006 – 8731; 2005 – 6544), samuti kasvas 2006. aastal mõnevõrra Tallinna Lennujaama PP-s piiri ületanud inimeste arv 2005. aastaga võrreldes (2006 – 1 541 832; 2005 – 1 462 989).

Peamiseks põhjuseks, miks Kuressaare ja Tallinna Lennujaama PP-des piiri ületavate inimeste arv suurenes, on uute lendude avamine mitmetesse suurlinnadesse.

Samas on Tartu Lennujaama PP kaudu piiri ületanud inimeste arv 2006. aastal kahanenud 12,4%, kui seda võrrelda 2005. aastaga (2006 – 633; 2005 – 757).

Allpooltoodud diagramm 7 näitab Eesti lennujaamades toimuvate piiriületuste koguarvu.

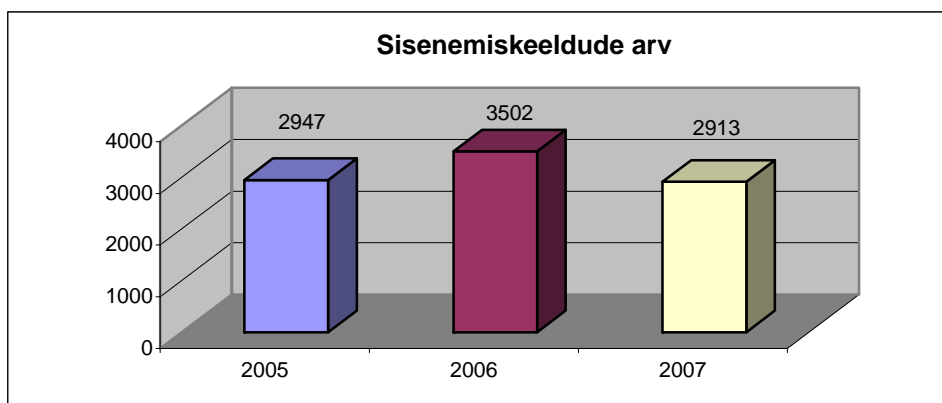
Diagramm 7. Aastatel 2004-2006 lennujaamades piiri ületanud inimeste arv.

1.1.4 Sisenemiskeeld piiril

Sisenemiskeeldude arv Eesti piiril aastatel 2005-2007 on toodud allpool. Esitatud arv hõlmab kõiki keeldumise liike (kaasa arvatud laevameeskondade liikmete puhul rakendatud keeldumised juhul, kui laev ei ole registreeritud ILO konventsiooniga ühinenud riigis).

Diagramm 8. Sisenemiskeeldude arv Eesti piiril aastatel 2005-2007

1.1.5 Aastatel 2005-2007 kolmandates riikides väljastatud viisad

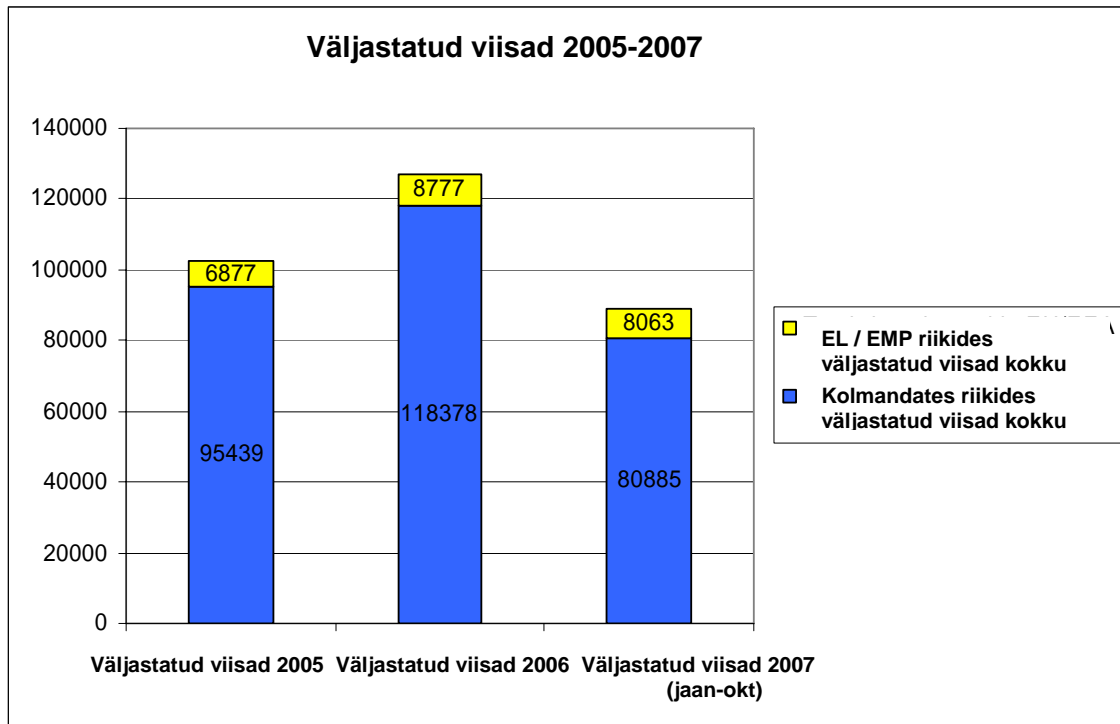
Tabel 3. Aastatel 2005-2007 väljastatud viisade arv:

Riik	Väljastatud viisade arv 2005. a.	Väljastatud viisade arv 2006. a.	Väljastatud viisade arv 2007 (jaan – okt)
Valgevene (Minsk)	3446	4446	4042
Kanada (Ottawa)	16	30	29
Hiina (Peking)	216	592	432
Gruusia (Tbilisi)	0	0	5
India (New Delhi)	30	195	269
Jaapan (Tokyo)	44	154	105
Venemaa (Moskva, St. Peterburg, Pihkva)	84511	102636	67096
Türgi (Ankara)	545	1525	1454
Ukraina (Kiiev)	6406	8412	6974
Ameerika Ühendriigid (New York)	225	388	479
Kokku	95 439	118 378	80885

Kolmandates riikides väljastatud viisade arv ning selle osakaal väljastatud viisade koguarvust aastatel 2005-2007 on esitatud diagrammil 9.

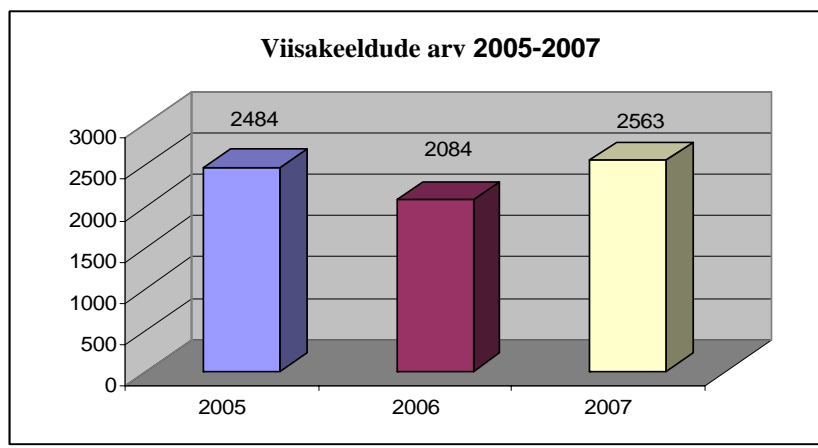
Kolmandates riikides väljastatakse märkimisväärne hulk (üle 90%) kõigist viisadest.

Diagramm 9. Aastatel 2005-2007 väljastatud viisade väljastuskohtade kontiinum:

1.1.6 Viisa väljastamisest keeldumine aastatel 2005-2007

Diagramm 10. Viisa väljastamisest keeldumine aastatel 2005-2007

1.1.7 Ebaseaduslik sisenemine riiki

Piiripunktides üritatava ebaseadusliku piiriületuse kohta võib öelda, et selliste rikkumiste arv on väike. Enamus ebaseaduslikke piiriületusi toimub PP-de vahelisel alal.

Aastatel 2004-2006 ületati välispiiri ebaseaduslikult enamasti PP-de vahelisel alal (1. kohal olid Eesti-Läti piiri ületamised). Vene Föderatsiooni kodanikud püüdsid Eestisse pääseda peamiselt selleks, et siin elada ja töötada.

Järgnev tabel annab ülevaate riigipiiri ebaseaduslikust ületamisest aastatel 2002-2006.

Tabel 4. Riigipiiri ebaseadusliku ületamise juhtumid aastatel 2002-2006:

Nr	Piiri liik	Riigipiiri ebaseaduslik ületamine														
		2002			2003			2004			2005			2006		
		Sisse	Välja	Kokku	Sisse	Välja	Kokku	Sisse	Välja	Kokku	Sisse	Välja	Kokku	Sisse	Välja	Kokku
1	Eesti – Vene piir	85	75	160	81	81	162	56	87	143	77	54	131	49	73	122
3	Merepiir	9	1	10	2	1	3	4	3	7	5	0	5	14	7	21
4	Õhupiir	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	3
Kokku		95	76	171	83	82	165	60	90	150	82	54	136	64	82	146

Põhilised ebaseadusliku immigratsiooni marsruudid olid 2006. aastal:

1. Ukraina-Valgevene-Leedu-Läti-Eesti erinevat liiki maismaatranspordiga;
2. Moldova-Valgevene (Minsk) või Moldova-Vene Föderatsioon (Moskva)-Vene Föderatsioon (Kaliningrad)-Leedu-Läti-Eesti erinevat liiki maismaatranspordiga;
3. Kiiev (Ukraina)-Tallinn (Eesti) lennukiga ja liinibussiga;
4. Vene Föderatsioon-Eesti – erinevat liiki maismaatranspordiga;
5. Vene Föderatsioon-Läti-Eesti – erinevat liiki maismaatranspordiga.

Ebaseaduslik migratsioon toimub peamiselt võltsitud dokumente kasutades, PP-de vahelisel alal ebaseaduslikult piiri ületades ning Eestisse turistina sisenedes. Lahkutakse aga võltsitud dokumentide avastamise tõttu või jäädakse Eestisse elama ja töötama.

Ebaseaduslikud immigrandid tulevad põhiliselt Moldova Vabariigist ja Ukraina Vabariigist. Neist maadest pärit migrandid reisivad üksi või väikeste gruppidenä läbi Eesti teistesse Euroopa Liidu liikmesriikidesse, kus on juba moodustunud moldaavlaste ja ukrainlaste kogukonnad.

Transiitmaana eelistatakse Eestit Läti ja Leedu ees, kuna Tallinnal on Põhjamaadega ja teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega tihedam lennu- ja laevavahendus.

1.2. Liikmesriigis seni kasutusele võetud meetmed

1.2.1 Hetkeolukorra üldiseloostus

- *Siseriiklikud arengudokumendid*

Siseministerium vastutab sisejulgeoleku eest, nagu on ka kirjeldatud terves hulgas strateegilistes dokumentides, millega kehtestatakse muuhulgas piirivalve lühi- ja pikaajalised eesmärgid. „Siseministeriumi valitsemisala arengukava aastateks 2008-2011“, „Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015“ (kinnitatud Valitsuse poolt 18. oktoobril 2007, esitatud heakskiitmiseks parlamendile (Riigikogule)). Sisejulgeoleku arengukava 2008-2011 integreeritud piirihalduse meetmes nähakse ette tegevused ja tulemused, milleni tuleb jõuda 2011. aastaks.

Piirivalve merekontseptsioonis, mille siseminister kinnitas käskkirjaga 2. märtsil 2007, nähakse ette merepiiri haldamise põhimõtted ning piirivalve tegevus merel³, mis tagab piirivalve efektiivse korralduse ja turvalisuse Eesti merepiirkonnas täielikus vastavuses Schengeni *acquis*'ga ning Rahvusvahelise mereotsingu ja merepääste konventsiooni (ICMSR, 1979) ja Läänemere piirkonna merekeskkonna kaitse konventsiooniga (Helsingi konventsiooniga). Üldmainitud kontseptsioon juhindub Schengeni konventsioonist, Schengeni piirieskirjadest, Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni (IMO) konventsioonidest ja rahvusvahelistest lepetest (ICMSR, SOLAS⁴, MARPOL⁵, Helsingi konventsioon ja STCW-95⁶), Schengeni kataloogist, Riigipiiriseadusest, Piirivalveseadusest ja selle valdkonna teistest õigusaktidest. Arengukavade ja investeerimiskeemide väljatöötamise aluseks on piirivalveameti merealapiiride valve kontseptsioon.

Viimastel aastatel töötavad Piirivalveamet ja Välisministeerium aktiivselt Schengeni lepingu täieulatusliku rakendamise nimel.

- *Eesti Piirivalveamet*

Eesti liitumisega Schengeni viisaruumiga 21. detsembrist 2007 viidi välispiiri kontrollimises sisse mitmed muutused. Kaotati kontroll sisepiiridel. Selles kontekstis on välja töötatud mitmed kontseptsioonid, millega reguleeritakse välispiiri valve korraldamist alates 21. detsembrist 2007 (integreeritud piirihalduse mudel, merepiiri haldamise põhimõtted, Piirivalve Lennusalga arendamise põhimõtted).

Integreeritud piirihalduse mudeli/kontseptsiooni eesmärk on kindlustada Eesti sisejulgeoleku stabiilsus ja tagada inimeste turvatunne ning määrata Piirivalveameti funktsioonid koostöös teiste täitevasutustega, tulenevalt Eesti liitumisest Schengeni viisaruumiga. Selle kontseptsiooni (integreeritud piirihaldusmudeli) põhjal kinnitas Piirivalveameti peadirektor 2007. aastal kompensatsioonimeetmete kohaldamise korra peale Eesti liitumist Schengeni viisaruumiga. Merepiiri haldamise põhimõtted on toodud Piirivalve merekontseptsioonis. Lisaks on 2007. aastal Siseministri käskkirjaga kinnitatud ka Piirivalve Lennusalga arendamise põhimõtted aastateks 2007-2020.

Integreeritud piirihalduse mudeli kohaselt peab piirivalve võitlema ebaseadusliku immigratsiooni ja piiriülese kuritegevuse vastu ning ennetama ohtu liikmesriikide sisejulgeolekule, avalikule korrale ja rahvusvahelistele suhetele. Ebaseadusliku immigratsiooni ja piiriülese kuritegevuse tõkestamiseks võetakse Schengeni lepinguga liitunud maade territooriumil tarvitusele efektiivsemad tagaotsimise, kontrolli- ja jälitusmeetmed. Meetmed võetakse tarvitusele riiklikust informatsioonist lähtuvalt ja need on kooskõlas siseriikliku õigusega.

Piirivalveametil on suur laevastik, kuid aluste vanus ja sellest tingitud tehniline seisukord ning operatiivülesannete täitmiseks kasutatavad summad ei võimalda nende piisavat kasutamist. Lisaks tehnilisele seisukorrale seab nende kasutamisele omakorda piirangud ka aluste piiratud võimsus⁷. Schengeni hindamisaruandes tõsteti esile vajadus aegunud alused

³ Piirivalveameti merekontseptsioon ei puuduta piiriveekogude valvamist. Piiriveekogud, sealhulgas Peipsi järv, on osa maapiirist, mistõttu piiriveekogude valvamist tuleb käsitleda maa (ida) piiri kontseptsioonis.

⁴ Inimeste meresõiduohutuse rahvusvaheline konventsioon, 1974 (SOLAS - 1974/78).

⁵ Rahvusvaheline laevade põhjustatava merereostuse vältimise konventsioon, 1973/78 (MARPOL 73/78).

⁶ Meremeeste väljaõppe, diplomeerimise ja vahiteenistuse aluste rahvusvaheline konventsioon, 1978.

⁷ 2006. aastal patrulliti merel keskmiselt 1413 tundi ehk 200 tundi ühe aluse kohta (piirivalve paati võis merel näha vähem kui 4 tundi ööpäevas).

välja vahetada ning pikendada patrullimise kestust merel. Sama puudutab ka mootorpaate⁸. Piirivalvel on olemas 4 kiirpaati, mille võimsus vastab merepiirivalve nõuetele (ehitatud 1968), ja 6 kabiiniga kiirpaati (ehitusaastad: 1996 – 1, 1999 – 1 ja 2006 – 4).

Piirivalve mobiilsed üksused korraldavad ühispatrulle ja ühisoperatsioone koostöös teiste sisejulgeoleku tagamises tegevate asutustega, mille eesmärk on konkreetsete üleskerkinud olukordade või probleemide lahendamine. Ühisoperatsioonid kavandatakse vastavalt politsei, tolli, FRONTEX-i (EL Välispiiride Agentuur) jt tööplaanile ning vajadusel viiakse selliseid operatsioone läbi ka tööplaani väliselt, et täita viivitamatut tegutsemist nõudvaid ülesandeid. Piirivalve mobiilse üksuse töökava koostamisel tuleb toetuda kogutud informatsioonile, hinnata riske, arvestada vihjete kaudu kogutud teavet ja eelnenud kontrollimistest saadud kogemusi. Peale selle arvestatakse üksuse töö kavandamisel muude käimasolevate tegevuste, erakordsete sündmuste ja massiüritustega. Mobiilsete üksuste peamised ülesanded on võitlus ebaseadusliku immigratsiooniga, Eestis ebaseaduslikult viibivate inimeste avastamine, osavõtt eesseisvast kontrolli tugevdamisest sisepiiridel, operatiivinformatsiooni kogumine ja töötlemine, osavõtt välispiiride tugevdatud valvest (Eesti poolel), osavõtt rahvusvahelistest operatsioonidest ja koostööst, osalemine kriisisituatsioonide lahendamises ning riigi üldise julgeoleku tagamine.

Vastavalt Schengeni Eesti merepiiride hindamisaruandele (teostatud 2006. aastal), lisanduvad tehnilisele seiresüsteemile episoodilised patrullaluste ja lennukite reidid, samuti ka regulaarne teabevahetus, ent reaalne kohalolek merel vajab parandamist. Eesti Piirivalveametil on küllaltki suur laevastik, kuhu kuuluvad laevad ja kaatrid. Paraku on märkimisväärne osa laevastikust vananenud. Hindamiskomisjon märkis, et väiksema ent uuema laevastiku omamine tasuks hoopis paremini ära. Samuti toimiks ka seiresüsteem tõhusamalt ning paraneks radariga leitavate objektide identifitseerimine, kui piirivalve alused oleksid seiresüsteemi integreeritud ja radarivõrku täiendatakse mõne kaamera anduriga. Schengeni merepiiride hindamisaruandes pöörati tähelepanu ka vajamineva personali kriitilisele hulgale.

Kõige enam vajaksid hinnangu põhjal arendamist Narva jalakäijate piiripunkt, Narva raudteepiiripunkt, Tallinna Lennujaama infrastruktuur, suurendada tuleb EL välispiiri piirivalve personali/isikkoosseisu. Asjaolu, et Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni vaheline piir ei ole tähistatud, lõplikult välja ehitatud ega ole täpselt kindlaks määratud selle asukoht, teeb võimalikuks piiri juhusliku ületamise ning vähendab ebaseaduslike piiriületuste avastamist.

- *Välisministeerium*

Välisministeerium jätkab täies ulatuses Schengeni *acquis* rakendamist alates Schengeniga ühinemisest 2007. aastal, mis tagab viisapoliitika elluviimise.

Ehkki viisapoliitika elluviimine ja rakendamine kuulub Välisministeeriumi vastutusalasse, on viisade väljastamisega seotud mitmed institutsioonid. Välisministeeriumi ülesanne on viisapoliitika väljatöötamine ning selle rakendamine koostöös Siseministeeriumiga. Viisapid väljastavad üldiselt Eesti Vabariigi saatkonnad. Viisataotluse kohta kehtivad saatkonnades üldtingimused ning isiku viisataotluse rahuldamise või tagasilükkamise otsustab

⁸ Enamus piirivalvekordonite käsutuses olevast 36 kiirpaadist ja mootorpaadist ei sobi avamere sõitudeks, need on vanad ja neile kehtib kasutuspiirang. Kasutuspiirangut rakendatakse nii raskendatud ilmastikutingimuste kui ka kauguse osas, milleni on lubatud kaldast eemalduda.

konsulaarametnik. Objektiivsetel asjaoludel on võimalik viisataotlus esitada otse piiripunktis (humanitaarsed põhjused, riiklikes huvides Eesti Vabariigi Valitsuse liikmete kutsel saabuvatele isikutele, laevade meeskonnaliikmetele jne). Viisad väljastatakse piiripunktis Piirivalveameti peadirektori korraldusel.

Välisministeeriumi arengukava kohaselt aastateks 2007-2010 suureneb aasta-aastalt Eesti välisesindustes osutatavate konsulaarteenuste ja -abi hulk. Eesti välisesinduste ja aukonsulite võrk hõlmab 57 riiki. Konsulaarabi võimaldatakse ka EL ühtse konsulaarabi ja -eestkoste konsulaarkoostöö lepingu raames. Lähitulevikus on kavas avada Egiptuse saatkond Kairos ning sõlmida EL riikidega esinduslepingud mitmel maal, kus Eestil välisesindus puudub.

1.2.2 Praeguseks juba rakendatud meetmed

Selleks, et viia infrastruktuur, seirevarustus, transpordivahendid ning piirivalvurite väljaõpe, samuti IT süsteemid vastavusse välispiiri kontrollile esitatavatele nõuetele, on ellu viidud rida projekte, kasutades selleks erinevaid finantsinstrumente. Siinkohal esitame lühiülevaate Phare ja Schengen Facility vahendite kasutamisest. Lisaks neile on esitatud nõuete täitmisel kasutatud ka riigieelarve vahendeid.

- *Infrastruktuur*

Välis-maismaapiiril on välja arendatud piirivalvekordonite võrk, enamus piirivalvekordonitest on aastatel 1996-2007 renoveeritud või on neis ehitatud uued hooned, milleks kasutati PHARE rahvusliku programmi, Schengen Facility programmi või riigieelarve vahendeid.

Phare

2006. aasta lõpuks ehitati valmis järgmised piirivalvekordonid:

- Alajõe ja Mustajõe piirivalvekordonid (asuvad Kirde Piirivalvepiirkonnas),
- Luhamaa piirivalvekordon (Kagu Piirivalvepiirkonnas).

Kogumaksumus 39 891 148 krooni (Phare – 26 747 472 krooni).

Schengen Facility

- Eesti-Vene piirile ehitati 2 uut piirivalvekordonit, et muuta piirivalve seire oluliselt efektiivsemaks (sh Narva-Jõesuus, Mustvees, Mehikoormal jne).
- Ehitati piiripunkt Narva-2 (jalakäijate sild), (20 396 798 krooni).
- Ehitati Narva-Jõesuu piiripunkt (27 121 128 krooni).
- Ehitati Mustvee piiripunkt (40 496 452 krooni)
- Renoveeriti Muraste Piirivalvekooli majutushoone (150 kohta). 39 796 329 krooni, väljaõppekeskus 63 952 583 krooni.
- Eesti Vabariigi saatkonna konsulaarosakondade ehitus Kiievis, Moskvas ja Ankaras.
- Eesti Vabariigi Peakonsulaadi ehitus Sankt Peterburgis ja New Yorgis.

- Ülalnimetatud Eesti Vabariigi Peakonsulaatide konsulaarosakondade andmesidevõrgu väljaehitamine, arvutivõrgu normaalseks toimimiseks vajalikud ehitustööd ja varustuse soetamine.
- Eesti Vabariigi Ankara, Kiievi, Moskva, Pekingi saatkonna, Eesti Vabariigi Minski, New Yorgi, Sankt Peterburgi Peakonsulaadi ning Eesti Vabariigi Sankt Peterburgi Peakonsulaadi Pihkva kantselei konsulaarosakondade turvasüsteemid ja -varustus (järelevalve, tuleohutus, videovalve, audio- ja video läbipääsusüsteemid).
- Passikontrolli seadmed (40 lauaskännerit, 57 sõrmejälgede skännerit, 40 rahakontrollimisseadet, 20 dokumentide kontrollseadet) konsulaarametnikele.
- Kirde piirivalvepiirkonna staabi renoveerimine – 11 095 661 krooni.

Kokku tuli Eestile Schengen Facility välisabi 1 204 966 667 krooni, sellest läks piirivalvele 776 623 967 krooni ja Välisministeeriumile 36,3 milj. krooni.

Riigieelarve

Järgmised piirivalvekordonid on ehitatud riigieelarvelistest vahenditest:

- Saate piirivalvekordon Kagu piirivalvepiirkonnas 1996. aastal (6 132 998 krooni)
- Punamäe piirivalvekordon Kirde piirivalvepiirkonnas 1997. aastal (8 242 003 krooni)
- Varnja piirivalvekordon Kagu piirivalvepiirkonnas 1998. aastal (9 042 999 krooni)
- Värska piirivalvekordon 2000. aastal (9 252 007 krooni)

Järgmised piirivalvekordonid on renoveeritud riigieelarvelistest vahenditest:

- Mehikoorma piirivalvekordon aastatel 1995 ja 1998 (3 499 988 krooni)
- Paldiski piirivalvekordon 1996. aastal (1 259 989 krooni)
- Ruhnu piirivalvekordon 1996. aastal (1 399 995 krooni)
- Piusa piirivalvekordon 1998. aastal (6 382 999 krooni)
- Narva piirivalvekordon (ehitus- ja remonditööd jätkuvad) (1 499 993 krooni)

Merepiiril on üks uus piirivalvekordon (Kärdla), mis ehitati 2005. aastal.

• *Varustus*

Piirikontrolli seadmed

Piirivalveamet on Schengen Facility vahenditest ostnud piirikontrolli seadmed (spetsiaalsed passikontrolli seadmed) ebaseadusliku piiriületamise tuvastamiseks.

- Piiripunktide I astme kontrollseadmed⁹.
- Skännerid piiripunktidesse, kus toimub rahvusvaheline autoliiklus (võimaldavad dokumentide kiiret ja korrektset elektroonilist salvestamist ja edastamist elektroonilisel kujul).

⁹ Dokumentide kontrollseadmed tagavad, et reisidokumentide kontroll on nõutud tasemel ning pakutava kontrollteenusega tagatakse Eesti riiklik julgeolek ja avalik kord. Vastavatesse kohtadesse teenuse osutamiseks installeeritud seadmed võimaldavad kontrolli ja muud piiriületamisega kaasnevad toimingud läbida kiiremini ning muudab dokumentide autentsuse kontrollimise tõhusamaks.

- A- ja B-kategooria piiripunktidesse 10 endoskoopi tühimike ja ebaseaduslike kaupade võimalike peidupaikade avastamiseks sõidukites¹⁰.
- Video spektraalanalüüsi seadmed, ostetud 2005. aastal reisidokumentide hinnangu keskuse poolt (nende abil viiakse läbi III astme dokumentide kontrolli, uuritakse dokumente UV-kiirtega ning kontrollitakse foto nähtamatuid turvaelemente (*Invisible personal information*, IPI). Kõik PP-d, mida läbib intensiivne liiklus, omavad dokumentide III astme kontrollseadmeid.
- Alates 2006. aastast on idapiiri PP-des kasutusel kaks röntgenkiirte seadet.

Piirikontrollis kasutatavad tehnilised seadmed

Tavapärase piirikontrolli puhul kasutatakse erivarustust, näiteks narkoteste, kiirguse mõõtmise aparatuuri, metallidetektoreid, fotoaparaate ja videokaameraid, taskulampe, kumerpeegleid, ribakoodi skännereid, lauaskännereid ja alkomeetreid.

Eesti piirivalve kasutab dokumentide kontrollimiseks suurendusklaase, UV-lampe, miniatuurseid mikroskoope, valgusoptilisi (koaksiaal) kaableid, pintsette, fotode nähtamatute turvaelementide (IPI-de) dekodeerimise läätsi, dokumentide I astme kontrolli kombineeritud seadmeid (PPN, dokumentide autentsuse kontrollseadmed (retro-check), Ultramag), dokumentide II ja III astme kontrolli kombineeritud seadmeid (CSS 05, VSC 4XC, VSC 2000, VSC 5000), mikroskoope (ainult II ja III astme kontrolli puhul), dokumendiriidereid, sõrmejälgede skännereid, elektrostaatilisi detektoreid (ainult III astme kontrolli puhul) ja piirikontrolli templeid.

Sõidukite kontrollimiseks välispiiril kasutatakse erivarustust. Näiteks värvikihi paksuse mõõtmise seadmeid, endoskoope, teleskoopvarrega peegleid, CO₂ detektoreid, südamelöökide detektoreid, sõidukite süütevõtmete riidereid ja radioaktiivse kiirguse mõõdikuid.

Piiriületuse keskmine aeg on 50 sekundit.

Eesti välispiiril kasutatav varustus järgib Schengeni parimat praktikat. Enamik piiripunktides kasutatavast varustusest on soetatud aastatel 2005-2007, selleks kasutatud Schengen Facility finantseeringu kogusumma oli 44 442 133 krooni.

Seirevarustus

Eesti piirivalve kasutab välispiiri valveks mereseire infosüsteemi (MSIS).

Piiri valvamiseks kasutatakse põhiliselt radareid ja elektroonilist vaatlustehnikat.

Piiri osades, mida ei jälgita tehniliste seiresüsteemide abil, toimuvad patrullid ja järelevalve jalgsi või sõidukitega. Patrullimise intensiivsus oleneb konkreetse piiriosa riskianalüüsi tulemustest. Piirivalves kasutatakse maastikuautosid, ATV-sid (maastikusõidukid) ja erivarustusega busse. Talvel kasutatakse kelke ja hõljukeid.

Olulisimad investeeringud piirivalve varustusse on tehtud järgmiste finantsallikate kasutamisel:

Riigieelarve

¹⁰ A- ja B-kategooria piiripunktid on varustatud seadmetega, mis võimaldavad piirivalvel leida kinnistesse veoautodesse/konteineritesse peitunud inimesi õhku eralduva süsihappegaasi mahu järgi, veokitelt kaupa maha laadimata.

- MSIS I etapp (koosneb 20 radarist ja radariandmete lisaks veel 2 valvekaamerast) algas 2006. aastal (621 999 994 krooni).

Schengen Facility

- Seirekeskustes¹¹ vajaminev varustus (3 575 186 krooni).
- Maapiiri valve arendamine tehnilise varustuse osas (kogusummas 67 746 633 krooni):
 - o infoedastus Smolnitsa radarilt juhtimiskeskusele;
 - o aastatel 2006-2007 vaatluskaamerate paigaldamine piirile ööpäevaringset jälgimist vajavatesse kohtadesse;
 - o elektroonilised vaatlusseadmed ja muu vajalik varustus;
 - o uue erivarustusega vaatlustorni ehitamine ümbruskonna jälgimiseks.

Phare

- Statsionaarne/liikumatu valvesüsteem Mustajõe piirivalvekordonis (Kirde piirivalvepiirkond) 2006. aasta teises pooles. Kogumaksumus 18 899 998 krooni (Pharest 14 099 996 krooni).
- 2006. aastal 2 maapiiri erivarustusega valvesõidukit. Kogumaksumus 8 550 006 krooni (Phare – 6 400 007 krooni).

• *Transpordivahendid*

Piirivalve kasutab oma põhiülesannete täitmisel sõidukeid (autosid), busse, maastikuautosid, ATV-sid, mootorsaane jne, kuid kasutatavate sõidukite vanus on erinev.

Laevade ja kiirpaatide keskmine iga on 30 aastat. Praegu on Eesti Piirivalveameti kasutuses järgmised transpordivahendid: 2 hõljukit, 22 erineva võimsusega kiirpaati; 35 piiriveekogudel (jões ja järved) kasutatavat mootorpaati; 7 kinnise roolikambri ja tugevdatud põhjaga (*rigid bottom*, RIB) kummipaati, mis asuvad Peipsi järvel ja Lämmijärvel, samuti ka Soome lahes ning Saaremaa ja Hiiumaa rannikul, et kõigi kolmandatest riikidest saabuvate ujuvvahendite puhul kindlustada Eesti Vabariigi territoriaalvetes kehtiva viisaregulatsiooni täitmine ning et hoida ära mistahes ebaseaduslik tegevus; 6 piirivalvelaeva, 6 kiirpaati ja 6 kaatrit; 3 paati ja 2 talvel kasutatavat kiirpaati.

Enamus maapiiril kasutatavatest transpordivahenditest hangiti viimase 5 aasta jooksul. Piiripunktide sõidukite (25 tk) soetamiseks kasutati Schengen Facility finantseeringut kogusummas 4 549 750 krooni. Sõidukite ostmiseks kasutatud Schengen Facility finantseeringu kogusumma on 42 532 450 krooni.

Schengen Facility summadest ostetud transpordivahendid:

- hõljuk (10 597 755 krooni);
- 7 RIB-i (30 590 621 krooni);
- 5 mootorpaati (21 047 806 krooni);
- piirivalvelaevade „Kõu“ ja „Pikker“ renoveerimine 2006. aastal (mereseiresüsteemilt saadava informatsiooni töötlemiseks, järelevalve teostamiseks radarisüsteemi

¹¹ Seiresüsteemi, mis teostab piirkonna järelevalvet radarite ja laevade tunnusmärke kontrollivate alustega, juhitakse 4 allkeskusest (Kuressaare, Kunda ja Kärkla, kusjuures Tallinn on peakeskus, kuhu kogutakse kogu piirkondlikest keskustest edastatud informatsioon).

tegevusraadiusest väljaspool ning majandustsooni kontrollimiseks). Tänu sellele on laevade kasutusiga pikenenud 2020. aastani.

- Multifunktsionaalne helikopter, mis on varustatud vintsi, infrapunakaamera ja pimedas nägemise seadmega (220 129 277 krooni).

Piirivalve õhuseire patrull-lennukite keskmine vanus on üle 25 aasta. Ühe helikopteri lennuressurss lõpeb 2008. aastal. Teine multifunktsionaalne helikopter osteti (hankeleping täidetud) riigieelarve vahenditest, see antakse piirivalvele üle 2009. aastal.

- *Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia*

Eesti mereala on kaetud rahvusvaheliste mere-VHF raadioside kanalitega.

Schengen Facility

- Operatiivraadioside süsteem (edaspidi ORS¹²) (ametlikult avatud 03. detsembril 2007).
- Tänu Eesti SIS kesksüsteemile integreeruti infosüsteemi SISone4ALL rakendamisega.

Teise põlvkonna SIS II kasutusele võtmiseks ja rakendamiseks Piirivalveameti ees seisvate ülesannete lahendamisel telliti tarkvaraarendus SIS II ja VIS kasutamiseks olemasoleva piirikontrolli infosüsteemi baasil. I, II ja III astme kontrolli puhul esitati mitmeid võimalusi, kuidas rakendada SIS II. Viisade väljastamise kõrval alustati ka konsulaarteenuse pakkumist, süsteemiga ühendati Piirivalveameti väärtegade register (mida kasutatakse viisa konsulaartoimingute puhul).

Tänaseks on SIS Eestis rakendatud. See on välja arendatud riikliku infosüsteemi baasil (E-SIS). SIS andmebaasidesse omavad juurdepääsu vastavad võimuesindajad, näiteks Politseiamet, Piirivalveamet, Kodakondsus- ja Migratsiooniamet, konsulaarametnikud. Kõik need võimuesindajad kasutavad SIS andmeid oma infosüsteemi integreeritud kasutajaliidese abil.

Eestis vastutab VIS ühenduse eest Siseministerium. Siseministerium või selle poolt määratud allasutus organiseerib Euroopa Liidu viisaga seotud infovahetust riikliku viisaregistri kaudu. Schengen Facility abiga loodi riiklik konsulaarabi süsteem, mis on integreeritud vastavasse EL konsulaarabi infosüsteemi (VISION) ning ühendatud kohalike registritega. Viisaregistri strateegia väljatöötamisel arvestati VIS kesksüsteemi nõuetega ning biomeetriliste andmete kasutamise tingimustega. Võeti kasutusele uus riiklik viisade registreerimise süsteem, mis hõlmab Eesti kõiki asjassepuutuvaid ametkondi (Välisministerium, Piirivalveamet, Kodakondsus- ja Migratsiooniamet, Politseiamet ja Kaitsepolitseiamet). Süsteemiga ühendati kogu viisade väljaandmise toiming, mis on integreeritud EL vastava süsteemiga. Uus riiklik viisaregister on riiklik süsteem, mis tuleb VIS-iga ühendada.

Täna on Eesti VIS-iga ühinemiseks tehniliselt valmis, kuid piirivalve ning konsulaatide ettevalmistus on veel pooleli (on vaja välja õpetada personal, ette valmistada juriidilised alused jne). Vajalikud seadmed on juba ostetud ning VIS-iga ühinemiseks tuleb läbi viia veel

¹² ORS koosneb raadiokommunikatsiooni seadmetest, mida politsei, piirivalve ja toll kasutavad sidepidamiseks eelkõige piirialadel vastavalt Schengeni konventsiooni artiklile 44. Schengeni kataloogi politseinike omavahelist koostööd puudutava osa kohaselt on riiklik digitaalne raadiosidevõrk ühtses sagedusalas 380 – 400 MHz.

mõned „pehmed“ ümberkorraldused. Registriga sidepidamise võimaluse loomisel vajavad asjassepuutuvate ametkondade infosüsteemid veel mingil määral väljaarendamist (Piirivalveametis toimuvaks arendustegevuseks kasutakse VPF abi).

Siseministerium esitas VIS-i mõju puudutava analüüsi ning käesoleval ajal toimub Välisministeriumis VIS-i analüüsi ja statuudi läbivaatamine viisataotluse protseduuride osas.

Praegu on kõigis piirivalve allüksustes ja piiripunktides internetiühendus ja vajalikud andmebaasid olemas (SIS, PIS – piirivalve infosüsteem). Ühtse piirivalve infosüsteemi loomine on alanud.

MSIS esimene aste hakkas tööle 2006. aastal. MSIS II astme loomiseks koguti 2006. aastal kokku vajalikud materjalid, kuid töö pole veel alanud. MSIS II astmes toimub automaatsete päringute esitamine välisregistritele ja andmebaasidele ning erinevat liiki informatsiooni integreerimine. Samuti kavandatakse jälitustegevuse andmete edastamine koostööpartneritele (Schengeni lepinguga ühinenud riikidele).

Schengeni infosüsteemi (SIS II) ja Viisa Infosüsteemi (VIS) kasutuselevõtuga asjassepuutuvate võimuorganite poolt (näit Piirivalveamet, konsulaadid, Politseiamet), samuti konsulaarametite tööruumide, seadmete, valveteenistuse ja andmeside ettevalmistusega kaasnevad kulutused, mida ei saa katta vastavate EL finantsinstrumentide vahenditest. 2007. aastast tuleb võtta kasutusele Schengeni viisa kleepsud (eeldatavalt biomeetriliste andmetega). Järgnevateks aastateks prognoosime kasvavat vajadust konsulaartenuse ja -abi järele Eesti saatkondades. Lõuna- ja Kagu-Aasia maades toimunud looduskatastroofid näitasid, et nendes riikides on Eesti Vabariigi kodanike konsulaarabi vajadus tunduvalt kasvanud, samuti on kasvanud vajadus konsulaarabi järele ka seal, kus Eestil üldse puudub konsulaaresindus.

- *Personali väljaõppe ja täiendõppe korraldamine*

Piirivalveametnike väljaõpe toimub Siseministeriumi haldusalasse kuulavas Eesti Sisekaitseakadeemia Piirivalvekolledžis.

Piirivalvekolledž renoveeriti 2006. aastal. Selleks kasutati 103 748 912 krooni Schengen Facility välisabi vahendeid ja 1 594 342 krooni riigieelarve summasid.

Kõik teenistusse võetud piirivalvurid omavad nõutud kvalifikatsiooni. Piirivalvurite täiendõppe korraldatakse kinnitatud kava alusel. Kesk-erihariduse omandamiseks tuleb lõpetada piirivalvekooli 1-aastased kursused. Õppekava maht on 40 ainepunkti. Õppekava täitnud piirivalveametnikud on pädevad täitma piirivalvuri ülesandeid. Piirivalvuri rakendusliku kõrghariduse õppekava sisaldab integreeritud kujul keskerihariduse õppekava. Kõrghariduse saamiseks tuleb õppida Piirivalvekolledžis 4 aastat ning õppekava maht on 160 ainepunkti. Kõrgharidusega piirivalvurite kvalifikatsioon võimaldab neil töötada piirivalvekordonite, piiripunktide või peakontorite struktuuriüksuste juhtidena.

1.3. Eraldatud riiklikud vahendid kokku

Piirikontrolli ülesannete täitmiseks eraldatud riiklikud vahendid (EL välispiiri personali- ja tegevuskulud) ja kolmandates riikides pakutav konsulaarabi teenus (personali- ja tegevuskulud, kaasaarvatud selle hoone ülalpidamiskulud, kus konsulaarabi teenust pakutakse):

Piirivalve tegevuskulud (piirivalvepiirkonnad välispiiril) ja Välisministeeriumi tegevuskulud (konsulaaresindus kolmandates riikides).

PV kuluartikkel	PV tegelikud kulud 2005. a (EEK)	PV tegelikud kulud 2006. a (EEK)	PV eelarvelised kulud 2007. a (riigieelarves) (EEK)
<i>Töötasud (sisaldab erisoodustusi)</i>	217 963 975	239 557 285	259 085 196
<i>Maksed ja tasud</i>	96 179 478	105 707 804	82 625 595
<i>Tegevuskulud</i>	83 493 011	96 730 332	121 763 953
<i>Muud kulud (riigilõivud, käibemaks)</i>	793 736	732 762	499 956
<i>Investeeringud riigieelarvest</i>	22 614 876	9 391 168	33 073 063
<i>Kaasrahastamine (Phare 2003)</i>	15 621 393	5 041 162	9 223 060
PV KOKKU	436 666 471	457 160 513	506 270 825
VM kuluartikkel	VM tegelikud kulud 2005. a (EEK)	VM tegelikud kulud 2006. a (EEK)	VM kavandatud kulud 2007. a (EEK)
<i>Töötasud</i>	9 828 005	8 448 006	11 339 999
<i>Maksed ja tasud</i>	3 024 003	3 072 007	3 382 701
<i>Ülalpidamiskulud (hoone rent, muud vajalikud üldkulud)</i>	6 000 002	7 399 997	7 100 005
VM KOKKU	18 852 009	18 920 010	21 822 704

2. LIIKMESRIIGI VAJADUSTE ANALÜÜS

2.1. Liikmesriigi vajadused võrreldes algse olukorraga

Sisejulgeoleku ja piirivalve efektiivsust puudutavad strateegilised dokumendid on ette valmistatud ja jõustunud, neis on toodud hetkeolukorra kirjeldus ning lühi- ja pikaajaliste eesmärkide täitmiseks vajalike tingimuste analüüs. Strateegilistes dokumentides kirjeldatud eesmärgid vastavad EL poolt püstitatud nõudmistele (sh Schengeni sätete täielik rakendamine välispiiridel) ning arvestavad Eesti sisejulgeoleku hetkeolukorda ja vajadusi.

Siseministerium on välja töötanud mitmeid strateegilisi dokumente, mis määravad kindlaks piirivalve peamised eesmärgid. „Siseministeriumi valitsemisala arengukava 2008-2011“, „Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015“ (kinnitatud Riigikogu 10. juuni 2008. a otsusega); Sisejulgeoleku arengukava aastateks 2008-2011 näeb integreeritud piirihalduse meetme raames ette tegevused ja saavutatavad tulemused kuni aastani 2011; Merealapiiri kontseptsioon (heaks kiidetud siseministri poolt 2. märtsil 2007).

Merepiiri haldamine korraldatakse vastavalt Schengeni piirieskirjadele ja piirivalve juhindub oma töös Schengeni käsiraamatust. Piirivalveameti iga-aastased tööplaanid koostatakse strateegiliste dokumentide baasil, arvestades neis püstitatud eesmärke. Piirikontrolli ja piirihalduse meetmete valikul kasutatakse riskianalüüsi, andmete kogumist ja haldust, ohuhindamist ning infovahetust teiste riigiasutustega ja Schengeni riikidega. Ohuhindamise põhjal määratakse vajalik reageerimisvõime ning ressursid paigutatakse kogu piiri ulatuses nii, et ebaseaduslikke piiriületusi oleks alati võimalik avastada ja tuvastada.

Patrulli- ja valvetegevuse korraldamine peab tagama olukorra, kus kellelgi poleks võimalik vältida piiripunktis toimuva kontrolli läbimist¹³. Kõik territoriaalvetes olevad veesõidukid identifitseeritakse, kontrollitakse taustainfot, jälgitakse aluste liikumist ning takistatakse nende ebaseadusliku piiriületamise katsed¹⁴. Piirivalvel on täpne ülevaade veesõidukite liikumisest ja nende sihtsadamatest. Oluline põhimõte on see, et EL sadamast tulnud või sinna suunduvad laevad võivad siseneda mistahes sadamasse ka sel juhul, kui seal pole piiripunkti¹⁵.

Piirikontroll toimub vastavalt Schengeni piirieskirjadele, piirivalve juhindub oma töös Schengeni käsiraamatust. Piirivalve teeb tihedat koostööd teiste liikmesriikide piirivalvega, sealjuures toimub pidev infovahetus¹⁶. Lahtiolekuajal, millest avalikkust on teavitatud, toimub piirikontroll ning kõigis rahvusvahelisele liiklusele avatud piiripunktides tagatakse sujuv piiriületus. Piiripunkti teenindav personal on kvalifitseeritud, kõigile nõuetele vastava piirikontrolli teostamiseks on töötajaid piisaval hulgal. Schengeni viisaruumiga ühinemine tõi kaasa Schengeni-sisese piirikontrolli ärajätmise, sealhulgas parvlaevade reisijate regulaarse kontrollimise lõpetamise, kuid Piirivalveamet on valmis piirikontrolli ajutiselt taastama. Välispiiri ületamise korral toimub kõigi reisijate minimaalne kontrollimine. Kolmandatest riikidest saabuvate kolmandate riikide kodanike ja sõidukite osas toimub põhjalik piirikontroll¹⁷. Liikmesriigi sadamast saabuvatel veesõidukitel on lubatud siseneda kõigisse

¹³ See nõue tuleneb Schengeni piirieskirjade artikli 12 punktist 2.

¹⁴ See nõue tuleneb Schengeni kataloogi punktist 9.1.1.

¹⁵ See nõue tuleneb Schengeni piirieskirjade artikli 4 punktist 2a.

¹⁶ Vaata Schengeni piirieskirjade artikli 16 „Liikmesriikide vaheline koostöö“ 1. punkti.

¹⁷ See nõue tuleneb Schengeni piirieskirjade artiklist 7.

sadamatesse, reisijaid kontrollitakse vastavalt riskianalüüsi tulemustele. Piirivalvel on kõigi sadamasse sisenevate aluste kohta eelinformatsioon, lennu- ja laevareisijate nimekirjad kontrollitakse andmebaaside kaudu eelnevalt üle.

Ühist viisapoliitikat rakendatakse edukalt, viisataotlejaid koheldakse võrdselt ja ausalt. Illegaalse immigratsiooni avastamise (võltsitud või valedokumendid) efektiivsus on garanteeritud.

Politseitöö tase võitluses rahvusvahelise kuritegevuse ja ebaseadusliku immigratsiooniga on kõrge, selles kasutatakse kaasaegset tehnoloogiat ja andmebaase.

Vajalikud meetmed nende tulemuste saavutamiseks

1. Piirivalve kasutab 3. astme dokumendikontrolli seadmeid (videospektraal-komparaatorit) ja täisautomaatset piirikontrolli varustust.

3. astme dokumendikontrolli seadmete peaesmärk on piirikontrollis võimalike võltsitud dokumentide avastamine ning SIS andmebaasidega kiire reaajas andmeside võimaldamine päringute esitamisel rongide, busside, väikelaevade kohta. Need seadmed annavad piirivalvele parema võimaluse tagaotsitavate isikute tuvastamiseks ja illegaalse immigratsiooni ennetamiseks. Ka piiriületus muutub kiiremaks ja mugavamaks. Seade võimaldab täieliku dokumendikontrolli ja -ekspertiisi läbi viia kõrgtasemel. Uurimisel kasutatava videospektraal-komparaatori abil on võimalik analüüsida dokumendi trükivärvi, nähtavale tuua peidetud turvaelemendid ning avastada selle muutused.

2. Eesti läänepiiril kasutatakse multifunktsionaalset helikopterit, ehitatakse helikopteri angaari ja meeskonna kordoni hoone.

Praeguseks on Piirivalve Lennusalk ostnud 2 helikopterit (üks saadakse 2008. aasta lõpus – 2009. aasta alguses).

Lisaks kahele Eestis olemasolevale helikopterile on vaja ühte helikopterit, mis teenindaks Lääne-Eestit, et reageerida piiri-intsidentidele välispiiril.

Kolmanda sama tüüpi, Lääne-Eestis Kuressaares paikneva helikopteri (Agusta-Westland 139) ja vajaliku lisavarustuse (FLIR (soojuskaamera), NVG (pimedas nägemise prillid), vintsi, Night-Sun (valgusti)) soetamisega täidab Eesti oma kohustuse Läänemere piirkonnas – jõuda sündmuskohale hiljemalt 45 minutiga. Seda peetakse piirivalvemissiooni puhul optimaalseks kohalejõudmise ajaks.

3. Asendatakse vajalik hulk piirivalvelaevu, nende side- ja navigatsioonisüsteemid kaasajastatakse.

Nõutud reageerimisvõime saavutamine merel eeldab seda, et tuleb alustada piirivalvelaevade kaasajastamist. Olemasolevad vanad monofunktsionaalsed piirivalvelaevad tuleb asendada multifunktsionaalsete alustega¹⁸, laevade arvu vähendatakse 7-lt 5-le. Piiratud võimsusega

¹⁸ Multifunktsionaalseid laevu saab kasutada kogu aasta läbi, need täidavad kõiki piirivalvele pandud ülesandeid, kaasaarvatud piirikontroll: kontroll laevatekil, merepääste, õlireostuse likvideerimine.

kiir- ja mootorpaadid asendatakse selliste kiirpaatidega, mille eksploatatsioon toimub kogu aasta vältel, ning soetatakse 4 jääklassi kiirpaati.

Mis puutub valveteenistusse patrull-laevadel, siis korraldatakse valved nii, et igal ajahetkel patrullib merel vähemalt 1 alus. Selleks peab olema olema 5 head merekindlat alust.

Kiirpaadid peavad tagama veesõidukite, eelkõige laevade, ebaseadusliku piiriületuse tuvastamise ja selle tõkestama. Seetõttu paiknevad kiirpaadid erinevates kohtades piki rannikut. Patrull-laevu kasutatakse piirkondades, kus pole kiirpaatide sadamakohti. Kiirpaatide asukohtade hajutamine teeb võimalikuks operatiivse reageerimise vahejuhtumitele/sündmustele ning õiguserikkujate peatamise. Vajadusel kasutatakse rannikul asuvaid patrulle ja vahiposte. Patrullidel ja vahipostidel tuleb peatada rannikule jõudnud ebaseaduslikud piiriületajad, samuti ka need, kes seda üritavad.

4. Eesti välispiiri seirevarustus on kaasajastatud ja selle tase on tõusnud.

Erinevate kohtade seirevarustus on kaasajastatud, selle tulemusena on suurenenud tehnilise seiresüsteemiga valvatav ala maismaal kulgeval välispiiril.

Narva jõe kuiva sāngi lõigu praegune seiresüsteem kaasajastatakse. Kaasajastamine hõlmab uute kaamerate installeerimist, liikumisandureid, piirivalvetara, andmeside, servereid, kontrollkeskust, varustuse ladu, mehitatud valvepostide renoveerimist.

Uuendatakse Narva veehoidla juures asuva Kulgu radari UPS (varutoiteallikas) ja radarisignaali töötlemise süsteemi (see osa projektist täidetakse koos Lämmijärve integreeritud seiresüsteemi väljaehitamisega).

Lämmijärve integreeritud seiresüsteemi väljaehitamine hõlmab Mehikoorma radari torni renoveerimist, Mehikoorma radari asendamist, radarite signaalitöötlemise süsteemide ajakohastamist, vaatluskaamera paigaldamist radari torni, Mehikoorma piirivalvekordoni renoveerimist ning Lämmijärve kõigi seiresüsteemide ühendamist (Mehikoormas, Piirissaarel ja Terepnikis) üheks süsteemiks, mille kontrollkeskus asub Mehikoorma piirivalvekordonis. Lisaks ehitatakse välja Kulje lahe videoseiresüsteem, mille signaal edastatakse Värskas piirivalvekordonisse.

Eesti-Vene piiri Kagu-Eesti lõigul moderniseeritakse liikuvate andurite süsteemi (sh mobiilsed liikurseadmed, andmeedastusseadmed, serverid, andurite monitor).

5. Rakendatakse mereseire infosüsteemi (MSIS) II astet (MSIS-iga on hõlmatud kogu territoriaal- ja sisemeri ning osa majandusvööndist).

MSIS täiendab piirivalvet piirivalve aluste ja lennukite patrullreididega. Alused ja lennukid määravad vajadusel objektid kindlaks vahetus läheduses ning nad koguvad ka täiendavat teavet.

Täieliku ülevaate omamine merel toimuvast on ainus viis ebaseadusliku piiriületuse ennetamiseks ja laevade ankrusse jäämise ärahoidmiseks väljaspool piiripunktide valveulatust. Järelikult on mereseiresüsteemi efektiivsuse suurendamine ja merepatrulli kestuse pikendamine väga tähtis. MSIS edasiseks tõhustamiseks tuleb süsteemi täiendada kaameratega, piirivalvealustele integreerida Tallinna VTS radari pilt; rakendada MSIS II aste¹⁹ ning komplekteerida merevalvekeskus vajalikul hulgal kompetentsete ja kvalifitseeritud

¹⁹ See näeb ette automaatse vastamise väljaspool asuvate registrite ja andmebaaside päringutele ning erinevat tüüpi informatsiooni integreerimise. Lisaks luuakse võimalus informatsiooni edastamiseks koostööpartneritele (Schengeni riikidest). Üksikasjalik ülevaade MSIS arengust on koostatud juba 2006. aastal.

töötajatega. Iga merevalvekeskus (MVK) omab õigust kasutada oma vastutusallas kõiki mobiilseid üksusi operatiivülesannete täitmiseks²⁰. MSIS funktsioneerimise tagamiseks reorganiseeritakse Kuressaare MVK riiklikuks koordinatsioonireservkeskuseks, mis võib vajadusel asendada Tallinna MVK/RKK (Tallinna Merepääste Koordinatsioonikeskust).

6. Moodustatakse mobiilsed üksused (reageerimisrühmad), mis omavad kõigis piirivalvekordonites e-piirivalve reageerimisjõudu.

Kiire reageerimise tagavad kõik piirivalvekordonid, omades üheaegset juurdepääsu vajalikele andmebaasidele.

7. Piirivalve infosüsteem on välja töötatud, piirivalve infosüsteemi tarkvara platvorm ühildub andmebaasiga.

Süsteem võimaldab hinnata ja analüüsida piirivalve võimekust oma tööülesannete täitmisel. Infosüsteem kasutab indikaator-, aruande ja analüüsisüsteemi. Tingimused EL liikmesriikide välispiiri infosüsteemidega ühinemiseks on täidetud.

Süsteem on eelkõige suunatud teabe haldamise sünkroniseerimisele, et võimaldada otsuste langetamist ning liikmesriikide (LR) vahel toimuvat teabevahetust.

Kõik piirivalvekordonid, piiripunktid ja teeninduspunktid on varustatud kontrollseadmetega, mis vastavad EL kehtivatele inimeste ja transpordivahendite piirikontrolli nõuetele ning mis on ühendatud piirikontrollis kasutatavate andmebaasidega. Reageerimisrühmad (mobiilsed üksused ja e-piirivalve reageerimisjõud), mis on koheses valmisolekus neis piirivalvekordonites, mille kontrolli all on sellised paigad, kus piirivalvurid ei ole kohal pidevalt (milles puudub teeninduspunkt). Töötatakse välja sisepiiri piirikontrolli ajutise taastamise võimalik lahendus.

PKIS andmebaas ja tarkvara platvorm on Eestis heal tasemel, mistõttu süsteemi edasiarendus on lihtsam ja uute lahenduste kohaldamine kiirem. PKIS andmebaas ja tarkvara platvormid on sarnased teistes Eesti korrakaitseorganites kasutatavate IT lahendustega, mis võimaldab ülalpidamiskulude ja IT toe kulutuste tuntava kokkuhoiu.

Rajatakse tsentraliseeritud süsteem konkreetselt SIS ja VIS päringuid silmas pidades.

8. Piirivalve infosüsteemi on arendatud nii, et see ühildub SIS II (Schengeni infosüsteemiga) ning päringute töötlemine on paranenud.

Piirivalveametnikel on juurdepääs SIS II süsteemi riiklike infosüsteemide kaudu ning vastatakse piirivalve infosüsteemile tulnud SIS II päringutele. Kiireid online SIS II päringuid saab saata rongidest, laevadelt, bussidest.

Vastavalt SIS II puudutavatele õigusaktidele tagab SIS II inimeste ja objektide osas antud hoiatuste edastamise. SIS II sisaldab hädavajalikku informatsiooni (näit hoiatused kellegi/millegi kohta), mille alusel on võimalik inimest või objekti tuvastada ning ette võtta vajalikud praktilised sammud. Võrreldes olemasoleva Schengeni infosüsteemi andmebaasiga, sisaldab SIS II rohkem andmeid (fotod, sõrmejäljed), uusi kategooriaid, näiteks kadunud (või

²⁰ FRONTEX poolt läbi viidud uurimus (viite number C037/2006) rõhutab seiresüsteemi tähtsust ja merevalvekeskuste (MVK (RCC)) keskset rolli. Dokumendis tuuakse selgelt välja, et MVK-d on merealapiiride seire selgroog (uurimuses p.3.3.4). Seiresüsteemi tähtsusele osutatakse ka Euroopa Parlamendi ja Ministrite Nõukogu direktiivis (2002/59/EU, 27. juuni 2002) – sidususe loomine EL seire- ja teabesüsteemiga.

varastatud) paadid, kadunud paadimootorid, kadunud (või varastatud) tööstuslikud seadmed. SIS II kasutajal on võimalik esitada päringutele erinevaid otsingukriteeriume.

SIS II rakendamine Eestis on Schengeni 2009. aastaks püstitatud nõude täitmine. Hetkeseisuga töötleb Eesti piirivalve piirikontrolli süsteem ainult SIS põhipäringuid. Projekti eesmärgiks on teise astme piirikontrollis palju keerulisemate päringute töötlemine (näit mittetäielik nimi, osaline dokumendi number, auto number, tagaotsitavad relvad, tagaotsitavad rahatähed jne). Kõrgemad Eesti piirivalve süsteemi ette püstitatud teise taseme ülesanded leiab samuti ka Schengeni hindamisaruannete soovitudest. See tähendab tagaotsitavate isikute tabamise ning illegaalse immigratsiooni ennetamise paranemist.

9. Piirivalve infosüsteemi on arendatud nii, et see ühildub VIS-iga (viisainfosüsteemiga).

Eesmärgiks on integreerida Eesti piirikontrolli infosüsteem VIS andmebaasiga ja sõrmejälgede lugejatega. See on VIS määruse nõue kõigile Schengeni riikidele. Integratsioon aitab identifitseerida võltsitud viisaid ning võimaldab kontrollida, kas Schengeni viisa taotleja pole mõnes teises Schengeni riigis saanud juba äraütlevat vastust. See aitab efektiivsemalt ennetada illegaalset immigratsiooni. Piirivalveametnikel on VIS süsteemi juurdepääs riiklike infosüsteemide kaudu. Piirivalve infosüsteem vastab täiesti Schengeni viisaruumi muutuvatele nõudmistele ning töödeldakse kõiki Euroopa viisaregistrist tulevad sõrmejälgede reaalarajas päringuid (visa kehtivuse *online* kontroll).

Viisaomaniku isiku ja/või viisa ehtsuse ja/või liikmesriigi territooriumile sisenemise tingimuste täitmise tuvastamiseks vastavalt Schengeni piirieskirjade artiklile 5 peab piirivalve ametnikel olema võimalik otsingus kasutada viisakleebisel olevat numbrit ja viisaomaniku originaalset, kinnitatud sõrmejälge.

Praegu määratletakse Eestis õigusakte, mis vajavad veel täiendamist. Viisade biomeetrilise ja sõrmejälgede kontrolli seadmed on olemas ja need on paigaldatud piirikontrolli punktidesse.

10. Eesti SIS kesksüsteem ja SIRENE infosüsteem on seadistatud liitumiseks SIS II sisese infovahetusega.

Eesti valmistab ette SIS II rakendamist. Infrastruktuur (serverid, tule müürid, muu riistvara) on olemas. SIS II rakendamiseks tuleb arendada NS-SIS tarkvara ja SIRENE infosüsteemi, mis täna baseerub SIS I-l. Väljaarendamisel järgitakse justitiis- ja siseküsimuste nõukogus poliitiliselt heaks kiidetud Euroopa Komisjoni SIS II projektikava, mis käsitleb kohustuslikku kontrolli läbi kesksüsteemi ja SIRENE kontrolli. Tulemusena ühilduvad NS-SIS ja SIRENE infosüsteemid SIS II-ga.

11. Piirivalveametnikud saavad erinevate vajalike teemade alase väljaõppe.

Koolitust tuleb läbi viia erinevates valdkondades: profileerimine, intervjuerimine, turvataktika, võõrkeeled (vene, inglise), radarite kasutamine ja inglise keel radarioperaatoritele, menetlustoimingud jne.

Tänaseks on profileerimise koolitusel käinud 74 piirivalveametnikku (neist 33 on saanud väljaõpet vaid mõne tunni pikkusel kursusel). Eriti vajavad seda koolitust idapiiril tegutsevad mobiilsed üksused ja piirivalvurid. Intervjuerimise koolitust viidi läbi Schengen Facility vahenditega ja vajadus püsib: näiteks ükski Lääne piirkonna piirivalveametnik pole seni osalenud. Keelekursused on väga aktuaalsed idapiiril, kus vaid 46 töötajat on intensiivkursustel oma keeleoskust treneninud.

Turvataktika sissejuhatav koolitus on toimunud regulaarselt 20 instruktorile, kuid 4 nende hulgast on piirivalveasutustest juba lahkunud ning teiste jaoks on koolituse jätkamine oluline.

12. Konsulitele ja konsulaarametnikele korraldatakse iga-aastane väljaõppe programm ning konsulaarküsimuste piirkondlikud seminarid.

Mis puutub konsulaatidele suunatud väljaõpet, siis siin on vajalik läbi viia iga-aastane konsulite seminar. Koolitusel tuleb anda tehnilist väljaõpet selle kohta, kuidas tuvastada võltsitud dokumente, avastada reisidokumentide ja viisade võltsimist, hinnata Schengeni piirkonda puudutavat sisserände ohtu, õppida intervjuerimisoskust ning valetamise äratundmise tehnikat. Piirkondlik konsulite seminar tuleb organiseerida vähemalt üks kord aastas. Väljaõppe konsulaarasjades uutele konsulitele hõlmab samu valdkondi mis konsulite koolituski, kuid sisaldab tutvumisvisiite Schengeni riikide saatkondadesse, mis asuvad väljaspool Euroopa Liitu. Konsulite koolitusel tuleb kindlasti tutvuda uute konsulite juhendamisega (esvalt praktilistes asjades, hiljem ka juba iseseisva töö juures). 1-kuuline konsultitöö praktika saatkondades. Teine valdkond on viisasekretäride väljaõppe, mis toimub samuti igal aastal ning mis puudutab klienditeenindust, intervjuerimisoskuse õppimist, valetamise äratundmise oskust, võltsingute kindlakstegemist. Saatkondadesse on ette nähtud saata tipphooyal kaks viisasekretäri vähemalt kaheks nädalaks korraga lisaks. Eestisse akrediteeritud konsulite, klienditeeninduse, kriisiohjamise ja meeskonnatöö infopäevade korraldamine.

13. Laiendatakse konsulaarasutuste ja aukonsulite võrgustikku.

Võrgustikku laiendatakse vastavalt Eesti konsulaarhuvidele ja aukonsulite võrgustiku arenduskavale.

14. Konsulaarametnikke lähetatakse EL liikmesriikide saatkondadesse

Liikmesriikide vahelist koostööd aktiveerib konsulaartenuse mahu suurenemine seoses viisataotluste läbivaatamisega. Kogemuste vahetus teenib koostöö huve ning võimaldab üle võtta suurema kogemusega liikmesriikide oskusteavet. Külalastatavate liikmesriikide saatkondade valiku aluseks on mõningad sarnasused, millest Eesti konsulaarametnikel võiks olla abi oma töö parandamisel (näit külalastatava maa rahvaarv, liikmesriigi konsulaartenuse iseloom).

Õppekülalastused võiksid toimuda mõnes kolmandas riigis, kus Eestil on oma välisesindus, ning jätkuda hiljem mõnes kolmandas riigis, kus Eesti ei oma välisesindust.

15. Piirivalvekordonite renoveerimine

Merepiiril asuvad piirivalvekordonid vajavad renoveerimist. Kõigis piirivalvekordonites pole sadamat, kus veesõidukeid hoida. Piirivalve alustele on vaja luua teeninduskohad ning baseeruvatele piirivalve veesõidukitele tuleb ehitada turvalised dokid.

Piirivalve laevad on Tallinna piirivalvesadamas, mis on halvas seisukorras ega taga baseeruvate piirivalvealuste kaitset tuulise ilma eest. Piirivalvesadama renoveerimise eeltööd on alanud.

2.2. Liikmesriigi tegevuseesmärgid vajaduste rahuldamiseks

Liikmesriikide tegevuseesmärgid vajaduste rahuldamiseks on esitatud vastavalt punktis 2.1. kirjeldatud meetmetele.

1. 3. astme dokumendikontrolli seadmete (videospektraal-komparaator) ja täisautomaatse piirikontrolli varustuse ostmise.
2. Helikopteri hankimine välispiiril asetleidvatele intsidentidele reageerimiseks ning kordoni ja helikopteri angaari ehitus.
3. Laevade hankimine ja renoveerimine ning laevade side- ja navigatsioonisüsteemide kaasajastamine.
4. Eesti välis-maismaapiiri seirevarustuse kaasajastamine, selle tehnilise taseme tõstmine ning samaaegne infrastruktuuri parandamine.
5. Mereseire infosüsteemi (MSIS) II astme rakendamine ning MSIS jaoks video- ja soojuskaamerate hankimine.
6. Mobiilsete üksuste ja e-piirivalve reageerimisjõu formeerimine (reageerimisrühmad) kõigis piirivalvekordonites.
7. Piirivalve infosüsteemi välja töötamine, piirivalve infosüsteemi tarkvara platvormi ja PKIS andmebaasi ühildamine.
8. Eesti SIS kesksüsteemi (E-SIS) ja SIRENE infosüsteemi seadistamine liitumiseks SIS II sisese infovahetusega.
9. Piirivalve infosüsteemi täiendav arendamine selle ühendamiseks SIS II (Schengeni infosüsteemiga) ning päringute töötlemise parandamine. SIS II-le üleminekuks vajalikud seadmed ja tarkvara on hangitud ning on loodud liikuvad tööjaamad. Piirivalve mobiilsete piirikontrolliseadmete tarkvara on ostetud: seadmed on mõeldud mobiilsete *online* salasõna ja sõrmejälgede päringute jaoks SIS II ja Euroopa viisaregistri andmebaasides.
10. Piirivalve infosüsteemi täiendav arendamine²¹ selle ühendamiseks VIS-iga (viisainfosüsteemiga). Selle projektiga integreeritakse sõrmejälgede lugejad piirivalve infosüsteemiga. Süsteem võimaldab sõrmejälgede reaalajas päringuid Euroopa viisaregistrist (viisa kehtivuse *online* kontroll).
11. Piirivalveametnike väljaõpe. Koolitus koosneb erinevatest kursustest: profileerimine, intervjuerimine, turvataktika, võõrkeeled (vene, inglise), radarite kasutamine ja inglise keel radarioperaatoritele, menetlustoimingud jne. Nimetatud väljaõpe on mõeldud täienduskoolitusena (töökohustusi täitvate ametnike teadmiste täiendamine ning piirivalveametniku töös oluliste uute oskuste õppimine). Kuna ühine õppekava (*Common Core Curriculum*) on mõeldud üldteadmiste omandamiseks (alusteadmised enne oma valdkonnas töötamise alustamist), ei ole programmis kirjeldatud definitsioonile vastavate piirivalvurite väljaõpe ühise õppekavaga seotud. Ühist õppekava rakendatakse Piirivalvekolledžis.
12. Iga-aastase väljaõppe programmi läbiviimine konsulitele ja konsulaarametnikele (praegustele ja uutele) ning piirkondlikud seminarid konsulaarküsimustes vähemalt üks kord aastas.

²¹ Osa sellest projektist (piirivalve piirikontrolli liikuvate üksuste seadmete tarkvara soetamine) teostatakse punktis 9 kirjeldatud tegevuse raames. Seda tänu asjaolule, et liikuvatele tööjaamadele hangitud seadmeid kasutatakse päringute esitamiseks nii SIS II kui ka Euroopa viisaregistri andmebaasidele.

13. Konsulaarasutuste ja aukonsulite võrgu laiendamine.
14. Konsulaarametnike lähetamine EL liikmesriikide saatkondadesse ühise konsulaarkoostöö raames (õppekülastused).
15. Eesti merepiiril asuvate piirivalvekordonite renoveerimine.

3. EESMÄRKIDE SAAVUTAMISE STRATEEGIA

Püstitatud eesmärkide saavutamiseks järgib Eesti järgmist strateegiat: Kuna **VPF-i summadest ei ole võimalik katta kõiki vajalikke meetmeid**, tuleb teha valikuid: prioriteetide hulka kuuluvad peamiselt EL nõuetele vastavad riiklikud arengukavad (vaata järgmises lõigus) ning riiklike pädevate asutuste ettepanekuid, näiteks Välisministeerium ei võta oma taotluse alusel osa VPF rakendamisest, mistõttu MAP ei käsitle konsulaarteenuseid puudutavaid tegevusi. Välisministeerium loobus vahendite taotlemisest, kuna nende poolt 04.12.2007 esitatud eeltaotluse põhjal ilmnis, et projekti ei olnud plaanitud kaasata teisi liikmesriike²² ning EK esitas märkused konsulaarametnike õppevisiite puudutava projekti abikõlblikkuse osas. EK kommentaaride sisu selgitati VM-i fondiga tegelevatele ametnikele ning anti võimalus esitada täiendavaid selgitusi projekti sisu ja eesmärkide osas. EK ei pidanud esitatud täpsustusi piisavaks, samuti ei pidanud VM otstarbekaks laiendada projekti ulatust ning kaasata projekti teisi liikmesriike.

Arengukavade osas kirjeldatakse näiteks MSIS väljaarendamist Siseministeeriumi valitsemisala arengukavas aastateks 2008-2011 ja Piirivalveameti merepiiride valve kontseptsioonis. Agentuuri FRONTEx poolt läbi viidud uurimus rõhutab ka seiresüsteemi väljaarendamise tähtsust. 3. astme dokumendikontrolli seadmete ja täisautomaatsete piirikontrolli seadmete ost on ette nähtud ka Siseministeeriumi valitsemisala 2008-2011 arengukava ühe eesmärgina. Piirivalve Lennusalga arengukavas aastateks 2007-2020 nähakse ette helikopteri ost ning angaari ja meeskonnaruumide ehitamine.

VPF poolt rahastatavate projektide valikul lähtutakse õiguslikust baasist, mille kohaselt toetatakse vaid valitud prioriteetide elluviimisele suunatud projekte. Projektijuhtimise lihtsustamiseks nähakse projektitaotlejatele ette võimalust rakendada mitmeaastaseid projekte (kestus kuni 3 aastat).

- *1. prioriteet: Toetus ühise integreeritud välispiiride haldamise süsteemi edasiseks järkjärguliseks juurutamiseks seoses isikute kontrolliga ja järelevalve tugevdamiseks välispiiridel.*

See prioriteet võimaldab viia välispiiri haldamiseks vajaliku infrastruktuuri ja materiaaltehnilise baasi vastavusse Schengeni konventsiooni põhimõtetega, Schengeni kataloogi parima praktikaga ja Schengeni piirieskirjades kindlaksmääratud nõuetega. Selle prioriteedi kohaselt luuakse lisaks ka ühine piirihalduse infosüsteem, mis on osa integreeritud piirihaldussüsteemist ning mille olulisim eesmärk on teabehalduse korraldamise harmoniseerimine, mis võimaldab EL liikmesriikide vahelist teabevahetust. Nii tagatakse infosüsteemi ja teiste liikmesriikide vastavate süsteemide koostalitlusvõime.

²² Euroopa Komisjoni 05.03.2008 otsusega kinnitatud Välispiirifondi abikõlblikkuse eeskirjade punkt II.1.1.2 sätestab eritingimused avalik-õiguslike asutuste tööjõukulude kohta. Nimetatud punkti kohaselt on projektiga seoses teostatavate tegevuste alusel ning vastavalt projekti kestusele abikõlblikeks kuludeks kulud kolmandates riikides asuvatele konsulaarainstutse ja liikmesriikide muude teenistuste töötajatele (nt konsulaartöötajad), kelle ülesandeks on juhtida kolmandate riikide kodanike rännet liikmesriikide territooriumile, juhul, kui projekti eesmärk on parandada liikmesriikidevahelist koostööd ja selle ülesanded ja vastutus on jagatud rohkem kui kahe osaleva liikmesriigi huve silmas pidades.

Kuna vaadeldavale prioriteedile kavandatav eraldis on 75% kogusummast, toimub tegevus igal programmi aastal: selle prioriteedi alla kuuluvad projektid tuleb ellu viia aastaprogrammide kaupa aastatel 2007-2013.

Antud prioriteedi eesmärkide täitmiseks nähakse ette järgmised võtmetegevused:

Võimalikud võtmetegevused	Põhiõigusakt, ristviide	Võimalike võtmetegevuste indikaatorid		
		Väljund	Tulemus	Mõju
<p>Piirivalve infosüsteemi väljatöötamine²³.</p> <p>Süsteem võimaldab hinnata ja analüüsida piirivalve võimet tööülesannete täitmisel. Süsteem integreerib piirivalveüksuste vaheliste sõnumite töötuse, tegevuse koordineerimise piirivahejuhtumite korral; kaardirakenduse, ressursside halduse. Infosüsteemis kasutatakse indikaator-, aruande ja analüüsisüsteemi. Tingimused EL liikmesriikide välispiiri infosüsteemidega ühinemiseks (kaasaarvatud SIS) on täidetud.</p>	<p>Artikkel 3 (1)(a) ja artikkel 4 (1)(c)(d)(e).</p>	<p>Projekti rakendamine, tehnilise varustuse ja arvutitarkvara soetamine (näiteks adapterid raadiojaamade ühendamiseks süsteemiga, tehniline varustus ja monitorid pildi jagamiseks kolme monitori vahel, mobiilsed terminalid transpordivahenditele jne)</p> <p>Andmeid saab sisestada esimeses astmes (näit patrullimise ajal) ning süsteem võimaldab jälgida ressursside paiknemist reaalsajas.</p>	<p>Süsteem on eelkõige suunatud teabehalduse sünkroniseerimisele, see võimaldab langetada otsuseid ning teeb võimalikuks liikmesriikide (LR) vahel toimuva teabevahetuse. Infosüsteemi on võimalik rakendada koos teiste LR-de vastavate süsteemidega.</p> <p>Statistiliste ja administratiivsete andmete kogumise ja kontrollimise süsteem on ajakohane.</p> <p>Välispiiril on kindlustatud dokumentide kontrollimine reaalsajas. Kolmandate riikide kodanike sisenemise ja lahkumise registreerimise kord on kindlaks määratud. Patrull on varustatud selle süsteemiga, andmevahetus on kiire.</p>	<p>Reageerimisvõime intsidentidele suureneb tänu automaatsele infoedastusele – välispiiri valvamiseks vajalik teabevahetus on parem. Piirivalvet puudutavate otsuste kvaliteedi tõus tänu kasutatava informatsiooni heale kvaliteedile.</p> <p>Piiriturvalisuse suurenemine.</p>
<p>Piirikontrolli infosüsteemi PKIS tarkvara platvormi ja andmebaasi platvormi ühildamine.</p>	<p>Artikkel 3 (1)(a) ja artikkel 4 (1)(c)(d)(e).</p>	<p>Tsentraliseeritud süsteem on üles ehitatud (praegu jagunenud) ning kasutatakse usaldusväärsemat kaasaegset platvormi.</p>	<p>Erinevad korrakaitseorganid võivad andmebaase ja infosüsteeme kombineerida.</p> <p>Kaasaegne ja usaldusväärne platvorm.</p>	<p>Väiksemad hoolduskulud ja parem IT tugi.</p> <p>Piiriturvalisuse suurenemine, kiirem piiriületus.</p>

²³ Ühine piirivalvesüsteem on välispiiri integreeritud haldussüsteemi osa.

<p>3. astme dokumendikontrolli seadmete (videospektraal-komparaator) ja täisautomaatse piirikontrolli varustuse ostmise, mis võimaldab dokumente kõrgel tasemel täielikult kontrollida, läbi viia ekspertiise.</p>	<p>Artikkel 3 (1)(a) ja artikkel 4 (1)(g). „Siseministeeriumi valitsemisala arengukava 2008-2011“ meede „Integreeritud piirihaldus“ p. 7.3</p>	<p>Ühe 3. astme dokumendikontrolli seadme ostmise (videospektraal-komparaator VSC6000 või Docucenter Expert)</p>	<p>Kaasaegse 3. astme dokumendikontrolli mahu suurenemine.</p>	<p>Suureneb dokumendiekspertiisi maht. Piiriturvalisuse suurenemine.</p>
<p>Helikopteri angaari ja meeskonna kordoni hoone ehitamine välispiiri merepiirile. Angaar koos meeskonnaruumidega ehitatakse Kuressaarde (Lääne-Eestis) VPF summade eest ostetavale helikopterile.</p>	<p>Artikkel 3 (1)(a) ja artikkel 4 (1)(c). Siseministri 13.02.2007. a käskkiri nr 16 „Piirivalve Lennusalga arendamise põhimõtted aastateks 2007 – 2020“.</p>	<p>Ehitatakse valmis helikopteri angaar koos meeskonna- ja kordoni personali ruumidega.</p>	<p>Suureneb reageerimisvõime vahejuhtumitele merepiiril, väljalend helikopteriga (15 min jooksul) ja väljasõit alustel on kiirem ning vastab Eesti piirivalve vajadustele. 24h valmisoleku tagavad 1 helikopter, 2 meeskonda ja 2 tehnikut.</p>	<p>Tagatakse piirikontrolli läbiviimine rahvusvahelisele liiklusele avatud Lääne-Eesti sadamates ning suureneb piiriturvalisus.</p>
<p>Täisautomaatse piirikontrolliseadme ostmise Tallinna lennujaama piiripunktile. Seade koosneb täisautomaatsetest väravatest, mis võimaldavad (kiibiga) e-passiga EL kodanikel välispiiri kiiret ületamist, ilma piirivalveametniku sekkumiseta. Analoogset seadet kasutatakse näiteks Lissabonis, Londonis, Amsterdamis.</p>	<p>Artikkel 3 (1)(a)(b) ja artikkel 4 (1)(c)(d)(e)(g). „Siseministeeriumi valitsemisala arengukava 2008-2011“ meede „Integreeritud piirihaldus“ p. 7.3</p>	<p>2 täisautomaatset piirikontrolli väravat on ostetud.</p>	<p>Väheneb vajadus dokumente kontrollivate piirivalveametnike järele. Lüheneb piirikontrolli aeg.</p>	<p>EL kodanike piiriületus on lihtsustatud ja muutunud kiiremaks. Võimalus leida tagaotsitavaid isikuid ja kehtetuid dokumente EL välispiiri ületamisel on suurenenud. Piiriturvalisuse suurenemine.</p>
<p>Helikopteri ostmise, mida kasutatakse reageerimiseks välispiiril toimuvatele intsidentidele.</p>	<p>Artikkel 3 (1)(a) ja artikkel 4 (1)(c). „Piirivalve Lennusalga arendamise põhimõtted aastateks 2007-2020“ püstitatud eesmärgid p. 3.2.1</p>	<p>Helikopter on ostetud ja asub Lääne-Eestis.</p>	<p>Reageerimisvõime piiri-intsidentidele Läänemere piirkonnas, (väljalend 15 min jooksul).</p>	<p>Kiire reageerimine piiri-intsidentidele suurendab piiriturvalisust.</p>
<p>Laevade ostmise ja</p>	<p>Artikkel 3 (1)(a) ja</p>	<p>1 hõljuk Väinamere</p>	<p>Reageerimisaeg piiri-intsidentidele paraneb ja</p>	<p>Võime piiri-</p>

<p>renoveerimine ning samas infrastruktuuri parandamine, laevade side- ja navigatsioonisüsteemide ajakohastamine.</p>	<p>artikkel 5 (1)(d). „Siseministeeriumi valitsemisala arengukava 2008-2011“ (meede „Integreeritud piirihaldus“ p. 4.1) Siseministri 02.03.2007. a käskkiri nr 29 „Piirivalve merekontseptsioon“ Schengeni hinnang uutele liikmesriikidele EESTI: Merealapiiride aruanne. Brüssel, 26. oktoober 2006, lk 54.</p>	<p>piirkonna teenindamiseks on ostitud ja 1 Peipsi järve hõljuk on renoveeritud. Vähemalt 1-2 renoveeritud patrull-laeva, 3 jääklassi kiirpaati, 1 patrullpaat. Laevade ja patrullpaatide side- ja navigatsioonivahendid on uuendatud.</p>	<p>vastab välispiiri valvamise vajadustele. Kasvanud võimekus piirirežiimi rikkumiste avastamisel mere- ja järvepiiril (halbades ilmastikuoludes, näit jää sulamise ajal jne) Eesti piirivalvelaevade side- ja navigatsiooniseadmed on kohandatud EL liikmesriikide vastavate süsteemidega ning on saavutatud koostalitlusvõime. Parendatud süsteemid vastavad Vabariigi Valitsuse 29.01.2004. a määrusele nr 24.</p>	<p>intsidentidele halbades ilmastikutingimustes kiiresti reageerida parandab piirivalve võimalust takistada illegaalset immigratsiooni ja tõkestada piiriülest kuritegevust. Eesti võib täiel määral osaleda EL ühise välispiiri valvamisel. Piiriturvalisuse suurenemine.</p>
<p>Eesti maismaa välispiiri seirevarustuse kaasajastamine ning samas ka infrastruktuuri parandamine.</p>	<p>Artikkel 3 (1)(a) ja artikkel 4 (1)(b)(c). „Siseministeeriumi valitsemisala arengukava 2008-2011“ meede „Integreeritud piirihaldus“ p 3.1; p 3.2</p>	<p>Erinevate kohtade seirevarustus on kaasajastatud, sh: Narva jõe kuiva sāngi olemasolev seiresüsteem on kaasajastatud. Narva veehoidla juures asuva Kulgu radari UPS (varutoiteallikas) ja radarisignaali töötlemise süsteem on uuendatud. Lämmijärve integreeritud seiresüsteem on välja ehitatud (hõlmab näiteks Mehikoorma radari torni renoveerimist, Mehikoorma radari asendamist, radarite signaali töötlemise süsteemide ajakohastamist, vaatluskaamera paigaldamist radari torni, Mehikoorma piirivalvekordoni renoveerimist ning Lämmijärve kõigi seiresüsteemide ühendamist ühte süsteemi. On välja ehitatud Kulje lahe videoseiresüsteem, mille signaal edastatakse Värskas</p>	<p>Tehnilise seiresüsteemiga valvatav ala maismaal kulgeval välispiiril (k.a. jõed ja järved) on kasvanud kuni 10%.</p>	<p>Välispiiri efektiivsus ebaseadusliku immigratsiooni õigeaegse avastamise osas on kindlustatud. Piiriturvalisuse suurenemine.</p>

		piirivalvekordonisse. Eesti-Vene piiri Kagu-Eesti lõigul on moderniseeritud mobiilsete andurite süsteem (sh mobiilsed liikurseadmed, andmeedastusseadmed, serverid, andurite monitor). Üksikasjalikumalt kirjeldatakse tegevusi ja oodatavaid tulemusi punktis 2.1.4.		
--	--	---	--	--

- *2. prioriteet: Toetus Euroopa välispiiride seiresüsteemi riiklike komponentide arendamiseks ja rakendamiseks ning alaliseks Euroopa patrullivõrgustikuks ELi liikmesriikide lõunapoolsetel merepiiridel.*

Selle prioriteedi kohaselt suurendatakse mereseiresüsteemi efektiivsust, mis, lisaks teistele allpool kirjeldatud kvaliteetidele, võimaldab koostöös vajaliku informatsiooni edastamist Schengeni partneritele.

Selle prioriteedi tegevuste rakendamine on kavandatud aastateks 2011-2013 aastaprogrammide kaupa.

Antud prioriteedi eesmärkide täitmiseks on ette nähtud järgmised võtmetegevused:

Võimalikud võtmetegevused	Põhiõigusakt, ristviide	Võimalike võtmetegevuste indikaatorid		
		Väljund	Tulemus	Mõju
Mereseire infosüsteemi (MSIS) II astme rakendamine ning MSIS jaoks video- ja soojuskaamerate hankimine. Süsteem näeb ette automaatse andmetöötluse välisregistrite ja -andmebaaside päringute osas ning erinevat tüüpi informatsiooni integreerimise. Lisaks on loodud võimalus teabe edastamiseks koostööpartneritele (Schengeni riikidest). ²⁴	Artikkel 3 (1)(a) ja artikkel 4 (1)(b)(c). Schengeni hinnang uutele liikmesriikidele EESTI: Merealapiiride aruanne. Brüssel, 26. oktoober 2006, lk 54. „Siseministeriumi valitsemisala arengukava 2008-2011“ Siseministri 02.03.2007. a korraldus nr 29 „Piirivalve merekontseptsioon“ FRONTEX uurimus (dokument nr C037/2006)	Merealade seiresüsteemi tarkvara mahu suurendamine, et võrku ühendada ka teised asjaomased organisatsioonid (sidevõrgu arendamine) Ostetakse 22 kaamerat	Mereala välispiirile on rajatud üks ja ainus riiklik piirivalvesüsteem, mis võimaldab merealade seiresüsteemist saadud informatsiooni vahetust teiste asutustega ning objektide määratlemist Eesti territoriaal- ja sisemeres eesmärgiga suuremas osas merest teha need kindlaks visuaalselt.	Paraneb piirivalve suutlikkus koguda asjassepuutuvat teavet välispiiri lähikonnas ja piiril. Reaalajas ja korralikult toimiv teabevahetus asjaomaste ametkondade vahel. Piiriturvalisuse suurenemine.

²⁴ Schengeni merealapiiride hindamisaruandes toodi välja asjaolu, et seirega hõlmatud pindala suureneb, radariga leitavate objektide identifitseerimise võime paraneb ning kulusid saab hoida kokku, kui tehnilise seiresüsteemi jälgimine vähemalt osaliselt tsentraliseeritakse. FRONTEX poolt läbi viidud uurimus rõhutab ka seiresüsteemi tähtsust.

- 4. prioriteet: Toetus IT-süsteemide loomiseks, mis on ette nähtud ühenduse õigusaktide rakendamiseks välispiiride ja viisavaldkonnas.

Nagu kirjeldatud ülalpool, vajatakse infotehnoloogia integreeritud lahendusi selleks, et tagada selle tulemuslik toimimine välispiiridega seonduvalt. Selle prioriteedi kohaselt kujundatakse vastavate andmebaaside ja teabesüsteemide integreerimiseks välja ühtlustatud baas.

Selle prioriteedi juures kirjeldatud võimalikud võtmetegevused on hõlmatud ka strateegiliste suuniste spetsiifiliste prioriteetidega (1. spetsiifiline prioriteet on seotud projektidega, mis on suunatud SIS II-ga ühinemiseks vajalike investeeringute teostamisele, ning 2. spetsiifiline prioriteet on seotud VIS-iga ühinemisega).

Selle prioriteedi tegevuste rakendamine on kavandatud 2007. aasta programmis.

Antud prioriteedi eesmärkide täitmiseks nähakse ette järgmised võtmetegevused:

Võimalikud võtmetegevused	Põhiõigusakt, ristviide	Võimalike võtmetegevuste indikaatorid		
		Väljund	Tulemus	Mõju
Piirivalve infosüsteemi täiendav arendamine selle ühendamiseks SIS II (Schengeni infosüsteemiga) ning päringute töötlemise parandamine.	Artikkel 3 (1)(b) ja artikkel 4 (2)(d).	SIS II-le üleminekuks vajalikud seadmed ja tarkvara on hangitud ning on loodud liikuvad tööjaamad. Piirivalve piirikontrolli liikuvate üksuste seadmete tarkvara on soetatud. Seadmed on mõeldud mobiilsete reaajas salasõna ja sõrmejälgede päringute tegemiseks SIS II ja Euroopa viisaregistri andmebaasidesse.	Eestil on juurdepääs SIS II süsteemi riiklike infosüsteemide kaudu. Piirivalve infosüsteemile tulnud SIS II päringute töötlemise süsteem on rakendatud. Kiired online SIS II päringud rongidest, laevadelt, bussidest jne.	Piiril on kasutusel kaasaegne tehnoloogia, tänu millele kasvab piirivalve suutlikkus takistada illegaalset immigratsiooni ja tõkestada piiritülest kuritegevust. Piiriturvalisuse suurenemine.
Piirivalve infosüsteemi täiendav arendamine selle ühendamiseks VIS (viisainfosüsteemiga).	Artikkel 3 (1)(b) ja artikkel 4 (2)(d).	VIS kasutamiseks piiril ostetakse vajalikud seadmed ja tarkvara (eelmises võtmetegevuses kirjeldatud piirivalve mobiilsete piirikontrolliseadmete tarkvara kasutatakse päringute esitamiseks nii SIS II kui ka Euroopa viisaregistri andmebaasidele). Viisade konsultatsioonisüsteemi täiendamine. Sõrmejälgede lugejad integreeritakse piirivalve infosüsteemiga.	Eestil on juurdepääs SIS II süsteemi riiklike infosüsteemide kaudu Piirivalve infosüsteem vastab täiesti Schengeni viisaruumi muutuvatele nõudmistele. Süsteem võimaldab sõrmejälgede reaajas päringuid Euroopa viisaregistris (viisa kehtivuse online kontroll).	Piiril on kasutusel kaasaegne tehnoloogia, tänu millele kasvab piirivalve suutlikkus takistada illegaalset immigratsiooni. Piiriturvalisuse suurenemine.

<p>Eesti SIS kesksüsteemi (E-SIS) ja SIRENE infosüsteemi ja võimalusel seotud ametkondade infosüsteemide arendamine SIS II sisese infovahetusega liitumiseks.</p>	<p>Artikkel 3 (1)(b) ja artikkel 4 (2)(d). JSK koosoleku otsused 28.02.2008 SIS II välja arendamisest. Euroopa Komisjon (EK) ja EK otsused, mis puudutavad SIS II. Politseiamet 2008. a tegevuskava.</p>	<p>Projekti jooksul seadistatakse ja ühendatakse Eesti riiklik SIS ning võimalusel ka SIRENE büroo ja asjaomaste ametkondade teabesüsteemid (sh Kodakondsus- ja Migratsiooniamet, Kaitsepolitseiamet), mis võimaldab andmevahetuse Euroopa SIS II kesksüsteemiga. E-SIS, mis praegu töötleb SIS I andmeid, seadistatakse ümber SIS II andmete töötlemiseks (andmesisestus, -vahetus ja päringud) vastavalt EK poolt kehtestatud SIS II rakendamise ajakavale. SIRENE büroo ja asjaomaste ametkondade teabesüsteemid saavad vahetada andmeid SIS II formaadis, rakendub SIS II funktsionaalsus.</p>	<p>Projekti tulemusel on võimalik saada õigeaegselt pädevat SIS teavet kõigilt Eesti asjaomastelt ametiasutustelt Eesti asjakohaste andmete vahetamisel teistele Schengeni liikmesriikidele ning paremate tulemuste saamiseks lisandunud andmekategooriate ja andmete integreerimise kasutamise kaudu (võrreldes SIS II, SIS I-ga).</p>	<p>Suurenenud välispiiri turvalisus. Politsei kõrgenenud suutlikkus ning politsei, piirivalve ja teiste asjaomaste ametkondade teenuse jätkuv kvaliteeditaseme tõus, mis tagab parema tegevuse võitluses rahvusvahelise kuritegevuse ja illegaalse immigratsiooniga.</p>
---	--	--	---	--

- *5. prioriteet: Toetus asjakohaste ühenduse õigusaktide tõhusaks ja tulemuslikuks kohaldamiseks välispiiride ja viisavaldkonnas, eelkõige Schengeni piirieskirjade ja Euroopa viisaeeskirja kohaldamiseks*

Selle prioriteedi kohaselt kehtestatakse kvalifitseeritud piirivalvurite koolituse ja piirivalve personali piiriteenistuse ja piirikontrolli ettevalmistuse alused, mis vastavad EL kehtivatele nõuetele.

Selle prioriteedi tegevuste rakendamine on kavandatud aastateks 2011-2013 aastaprogrammide kaupa.

Antud prioriteedi eesmärkide täitmiseks nähakse ette järgmised võtmetegevused:

Võimalikud võtmetegevused	Põhiõigusakt, ristviide	Võimalike võtmetegevuste indikaatorid		
		Väljund	Tulemus	Mõju
<p>Piirivalveametnike väljaõpe. Koolitus koosneb erinevatest kursustest: profileerimine, intervjuerimine, turvataktika, võõrkeeled (vene, inglise), radarite kasutamine ja inglise keel radarioperaatoritele, menetlustoimingud jne.</p>	<p>Artikkel 3 (1)(a) ja artikkel 4 (1)(g).</p>	<p>Piirivalveametnik ele korraldatakse kursusi erialastel teemadel ja viiakse läbi erialaseid keeleteeninguid. Profileerimine – 40 ametnikku aastas;</p>	<p>Koolitatud ja asjatundlik personal välispiiridel.</p>	<p>Tööalaste otsuste langetamiseks vajalike teadmiste taseme tõus. Piirivalveametnik e ühesugune arusaamine välispiiri ületamist puudutavast</p>

		Intervjueerimine – 120 ametnikku aastas; Turvataktika - 60 ametnikku aastas; Võõrkeeled (vene, inglise) – 112 ametnikku aastas; Menetlustoimingud – 40 ametnikku aastas; Radarite kasutamine ja professionaalne inglise keel.		ühenduse õigusest (eriti (EL) määrus nr 562/2006) ning selle ühtne rakendamine. EL reeglite ja standardite ühtne rakendamine piirikontrollis. Piiriturvalisuse suurenemine.
--	--	--	--	---

VPF-i poolt kaasrahastatavate projektide valikul lähtutakse õiguslikust baasist, mille kohaselt toetatakse vaid valitud prioriteetide elluviimisele suunatud projekte. Selleks, et teha projektitaotlejatele projektijuhtimine lihtsamaks, antakse võimalus ellu viia mitmeaastaseid projekte (kestus kuni 3 aastat).

4. KOOSKÕLA MUUDE VAHENDITEGA

Andmed selle kohta, kuidas strateegia on kooskõlas muude regionaalsete, riiklike ja ühenduse rahatsamisvahenditega.

Eesti mitmeaastane programm 2007-2013 on täielikult kooskõlas teiste riiklike ja ühendusesiseste instrumentidega, kuna siin arvestatakse muuhulgas välispiiride ja viisade osas Haagi programmis kehtestatud prioriteetidega.

Programm vastab ka riiklikule arengukavale sisejulgeoleku küsimustes, kuna erilist tähelepanu pööratakse topeltrahastamise vältimisele: VPF-ist rahastatakse ainult selliseid tegevusi, mida näevad ette riiklikud strateegilised arengukavad ning mida ei rahastata riigieelarvest ega ühegi teise ühenduse finantsinstrumendi kaudu.

Euroopa Komisjonile esitatavad mitmeaastased programmid koostab SMi Migratsiooni- ja piirivalvepoliitika osakond (MPPO). Programmi ettevalmistamise ajal konsulteeritakse vastavate partnerite – huvigruppidega (nt Piirivalveametiga, Välisministeeriumiga). Eelnevalt mainitud töögrupi otsused tehakse konsensuse alusel (asjaomased partnerid suhtlevad peamiselt e-maili teel, vajadusel kutsutakse kokku koosolek). Riiklikul tasandil kiidetakse mitmeaastase programmi kavand heaks Siseministeeriumi tasandil ning saadetakse kinnitamiseks kaasatud asutustele. Lisaks edastatakse see kinnitamiseks Vabariigi Valitsusele.

Mitmeaastast programmi välja töötav töögrupp koosneb erinevate osakondade esindajatest, sh poliitikaosakondadest, mistõttu on tagatud järjepidevus strateegiliste suuniste osas ning vastavus ühenduse õigusega. Kohus kontrollida vastavust strateegilistele suunistele ja ühenduse õigusele sätestatakse protseduurireeglitega.

MPPO kontrollib, kas riiklike pädevate asutuste poolt aastaprogrammide raames rakendamiseks esitatud projektid vastavad VPF põhiõigusaktile (574/2007/EÜ) ja mitmeaastases programmis kehtestatud eesmärkidele. Vastavust muudele siseriiklikele dokumentidele (valdkondlik arengukava jne) kontrollitakse vajadusel teiste SMi osakondade kaasamisega (näiteks IT-alase projekti puhul IT ja sideosakond). Rahastatavate projektide nimekirja kinnitab SMi kantsler.

5. STRATEEGIA RAKENDAMISE RAAMISTIK

5.1. Programmi avaldamine

Mitmeaastane programm avaldatakse Siseministeeriumi koduleheküljel (veebiaadressil: www.siseministeerium.ee/sisejulgeolek/toetused/Välispiirifond peale selle kinnitamist Euroopa Komisjonis (EK). Vastutav asutus edastab kinnitatud mitmeaastase programmi fondi potentsiaalsetele kasusaajatele oma ametliku kirjaga (Piirivalveametile, Politseiametile, Välisministeeriumile), teatades neile mitmeaastase programmi kinnitamisest EK poolt.

5.2. Partnerluse põhimõtte rakendamiseks valitud lähenemisviis

Kõnealuse fondi puhul on piiratud kasusaajate ringis Eestis monopoolses seisundis olevad asutused, sh piirivalve, kaasaarvatud EL välispiiride valve, mis on ainult Eesti Vabariigi Piirivalveameti vastutusalas.

Vastutavas asutuses töötas Välispiiride fondi mitmeaastase programmi ja aastaprogrammide välja töögrupp, milles olid esindatud pädevad riiklikud asutused (Siseministeerium, Piirivalveamet, Välisministeerium, Politseiamet). Eelpoolmainitud töögrupi osapoolte vaheline teabevahetus toimus peamiselt e-maili teel.

Aastaprogrammide koostamisel järgitakse sama praktikat. Konsulteritakse kõigi mitmeaastase programmi koostamisega seotud asutustega, vajadusel ka VPF-i haldamise kaasatud asutustega (Siseministeeriumi siseauditi osakonnaga kui auditeerimisasutusega ja Rahandusministeeriumiga kui sertifitseerimisasutusega).

Määratud asutuste ja riiklike pädevate asutuste vaheline teabevahetus toimub kogu programmi rakendusaja jooksul.

6. INDIKATIIVNE RAHASTAMISKAVA

6.1 Ühenduse toetus

6.1.1. Tabel

Mitmeaastane programm - esialgne rahastamiskava								
Tabel 1: Ühenduse toetus								
Liikmesriik: EESTI								
Fond: VÄLISPIIRIFOND								
kroonides	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	KOKKU
1. prioriteet	29 039 620,20	39 296 670,60	53 048 029,23	46 942 616,39	53 671 812,24	58 521 460,26	75 881 394,25	356 401 603,17
2. prioriteet	0,00	0,00	0,00	0,00	5 476 513,41	25 712 761,88	43 366 022,68	74 555 297,97
3. prioriteet	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4. prioriteet	7 499 994,30	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	7 499 994,30
5. prioriteet	0,00	0,00	0,00	0,00	1 125 006,19	1 125 006,19	1 125 006,19	3 375 018,57
								0,00
Tehniline abi	1 130 096,65	3 081 705,36	3 411 318,67	3 533 315,21	2 422 594,37	4 045 444,08	5 504 473,88	23 128 948,23
KOKKU	37 669 711,15	42 378 375,96	56 459 347,90	50 475 931,60	62 695 926,21	89 404 672,41	125 876 897,00	464 960 862,24

6.1.2. Märkused arvnäitajate/suundumuste kohta

Kuna Eesti kuulub ka Ühtekuuluvusfondist toetust saavate riikide hulka, on ühenduse panus tõstetud 75%-ni. Enamus VPF Eestis kasutatavatest vahenditest kavandatakse 1. prioriteedi rahastamiseks. Selle põhjuseks on asjaolu, et selle prioriteedi alla kuuluvad välispiiril asetleidvatele intsidentidele reageerimiseks ostetav helikopter ning teised märkimisväärsed infrastruktuuri investeeringud. Helikopteri ostu rahastatakse täiendavalt riigieelarvest lisaks kohustuslikule omafinantseeringule. 3. prioriteedi all ei ole tegevusi kavandatud.

6.2 Üldine rahastamiskava

6.2.1. Tabel

Tabel 2: üldine rahastamiskava								
Liikmesriik: EESTI								
Fond: VÄLISPIIRIFOND								
<i>kroonides</i>	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	KOKKU
Ühenduse toetus	37 669 711,16	42 378 375,96	56 459 347,91	50 475 931,60	62 695 926,20	89 404 672,40	125 876 897,00	464 960 843,29
Avaliku sektori panus	12 179 892,36	13 098 895,42	54 326 372,10	46 825 298,18	20 899 492,20	29 801 593,98	41 958 970,88	219 090 499,47
Erasektori panus	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
KOKKU	49 849 603,52	55 477 271,38	110 785 720,01	97 301 229,78	83 595 418,40	119 206 266,38	167 835 867,88	684 051 342,76
Ühenduse toetuse protsent	75,57%	76,39%	50,96%	51,88%	75,00%	75,00%	75,00%	67,97%

6.2.2. Märkused arvnäitajate/suundumuste kohta

2007-2013 on ühenduse panus keskmiselt 67,97%.

Aastatel 2009 ja 2010 moodustab avaliku sektori poolne kaasrahastamine üle 25% fondi kaudu saadavast ühenduse kogufinantseeringust. Seda tänu asjaolule, et neil aastatel ostetakse helikopter ning ostu rahastab avalik sektor täiendavalt (lisaks kohustuslikule omafinantseeringu määrale). Ühenduse eraldis on aastatel 2007-2008 veidi suurem, kuna neil aastatel avalik sektor tehnilist abi ei kaasrahasta (selles osas kaasrahastamine aastatel 2009-2013 kuni 25%), mida lubab rakenduseeskirjade artikkel 13. Kulude suhe on endiselt 75/25 (ühenduse osamakse / kaasrahastamine avaliku sektori vahenditega) projektide puhul, mida lõplikud abisaajad rakendavad aastatel 2007 ja 2008.